

www.viitorul.org

Politici Publice IDIS „Viitorul”

Sectorul gazelor naturale în Uniunea Europeană

Lecții pentru Republica Moldova

Silviu Plopa

Chișinău, 2024

Curpîns

Lista abrevierilor	3
Introducere	4
1. Consumul de gaze naturale în UE.....	5
2. Ponderea gazului rusesc în Europa	7
2.1. Căile pe unde Federația Rusă livrează gaz în Uniunea Europeană.....	8
2.2. Unde livrează Gazprom ?	12
2.3. Exporturile Gazpromului către Turcia	13
3. Coridoarele de aprovizionare ale statelor membre UE și ponderea reală a Federației Ruse	14
4. Importurile de gaze naturale ale UE.....	17
4.1. Norvegia – principalul furnizor de gaze naturale.....	17
4.2. Statele Unite ale Americii (SUA) – cel mai mare furnizor de gaz lichefiat.....	19
4.3. Africa de Nord – al treilea cel mai mare exportator de gaze naturale	20
4.4. Alți furnizori de gaze naturale	21
5. Piața gazelor naturale lichefiate	22
6. Stocarea gazelor naturale	24
6.1. State unde predomină gazul rusesc în stocurile formate	26
7. Producerea de gaze naturale în UE-27	28
8. Tranzitul prin Ucraina	29
9. Situația din Republica Moldova.....	30
9.1. Sistarea livrărilor de către Gazprom și adoptarea la noi condiții a RM	34
9.2. Noua sursă de diversificare a procurărilor de gaze naturale	41
10. Concluzii și Recomandări.....	42
Referințe bibliografice.....	43

Lista abrevierilor

GNL	-	Gaz Natural Lichefiat
TJ	-	Terajoule
bcm	-	miliarde metru cubi
UE	-	Uniunea Europeană
GWh	-	gigawatt-oră
FSU	-	fosta Uniune Sovietică
Bcf	-	miliard de picioare cubice
STEG	-	Societatea Tunisiană de Electricitate și Gaz
TWh	-	terawatt-oră
OMV	-	Administrația Austriacă a Petrolului
RM	-	Republica Moldova
USD	-	Dolar American
DEPA	-	Compania Publică de Gaze din Grecia
BERD	-	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
ISO	-	Organizația Internațională de Standardizare
AGEPI	-	Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală
OTI	-	Operator de transport independent
OST	-	Operator de sistem de transport
OIS	-	Operator independent de sistem
FR	-	Federația Rusă
SUA	-	Statele Unite ale Americii
NNPC	-	Nigerian National Petroleum Corporation
ONHYM	-	Office National des Hydrocarbures et des Mines din Maroc
ECOWAS	-	Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest
mln	-	milioane
mlrd	-	miliarde

Introducere

Analiza respectivă, efectuată de un tânăr și ambițios analist economic Silviu Plopa, reprezintă o continuare a investigațiilor desfășurate de experții IDIS „Viitorul” privind sectorul gazelor din perspectivă securității energetice a Republicii Moldova. Cercetarea respectivă vine cu o analiză detaliată privind procesul de edificare a sistemului de transportare, tranzitare și distribuire a gazului natural în Uniunea Europeană (UE) și Republica Moldova.

Invadarea în februarie, 2022, a Ucrainei de către Rusia și folosirea energiei drept instrument de presiune și șantaj au făcut ca diversificarea aprovizionării cu energie să devină o necesitate vitală pentru țările UE. Diversificarea după cum susțin experții este un proces îndelungat și costisitor, care necesită investiții în infrastructură, în mod special construirea de noi conducte și terminale de gaz natural lichefiat (GNL). Reducerea dependenței de combustibilii fosili rusești este o necesitate stringentă.

Importurile de gaze prin conducte provenite din Rusia au scăzut simțitor, în timp ce volumul importurilor de GNL de la parteneri de încredere, cum ar fi Norvegia și Statele Unite este în creștere. Tendința respectivă este confirmată de diferite surse, inclusiv de (<https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/eu-gas-supply/>). În sursa respectivă se punctează clar că ponderea gazelor prin conducte ale Rusiei în importurile UE a scăzut de la peste 40% în 2021 la aproximativ 8% în 2023. Deși în anul 2023, în Uniunea Europeană, GNL rusec a reprezentat doar 5% din consumul de gaz, acesta a generat totuși profituri de aproximativ

8 miliarde de euro pentru Rusia. Profituri care ulterior probabil au fost folosite în războiul din Ucraina. Cel de-al 14-lea pachet de sancțiuni a UE asupra sectorul gazelor din Rusia, în contextul războiului din Ucraina, în conformitate cu unii experți, nu vor afecta majoritatea exporturilor de gaze naturale lichefiate (GNL) ale Rusiei către UE. În schimb, acestea vor interzice porturilor din UE să revândă GNL rusec după sosirea acestuia și vor bloca finanțarea terminalelor de GNL rusești planificate pentru Arctica și Marea Baltică. Noul acord va afecta, după cum susțin analiștii, doar aproximativ un sfert din suma de 8 miliarde de euro, deoarece nu interzice importurile directe în UE. Cu toate acestea, sancțiunile vor forța Rusia să își revizuiască modelul de afaceri în domeniul GNL, în special în ceea ce privește livrările trimise către Asia prin Europa.

În lucrarea respectivă, autorul pe lângă efectuarea unei analize profunde a procesului de diversificare a sectorului gazelor în UE încearcă să răspundă și la următoarele întrebări care țin de Moldova: Cum afectează acest proces Republica Moldova? Ce ar trebui să întreprindă Guvernul Republicii Moldova pentru ca să se dezvolte o diversificare reală a aprovizionării cu energie? Ce ar trebui să întreprindă statul Republica Moldova, din perspectiva procesului de integrare europeană, în raport cu dezvoltarea sectorului gazelor? Care sunt lecțiile pentru Republica Moldova?

Sperăm că lucrarea respectivă va fi de bun augur pentru toți acei interesați de dinamica dezvoltării sectorului gazelor și de diversificarea aprovizionării cu energie în Uniunea Europeană și Republica Moldova.

Liubomir CHIRIAC,
Director executiv,
IDIS „Viitorul”

1

Consumul de gaze naturale în UE

Conform datelor Eurostat, în 2022, cele 27 de țări ale UE au consumat peste 350 de miliarde (mlrd) de metri cubi de gaze – cu 13% mai puțin decât în 2021. Principalele state consumatoare au fost: Germania – 84,96 mlrd. m³, Italia – 68,73 mlrd. m³, Franța – 37,84 mlrd. m³ [14].

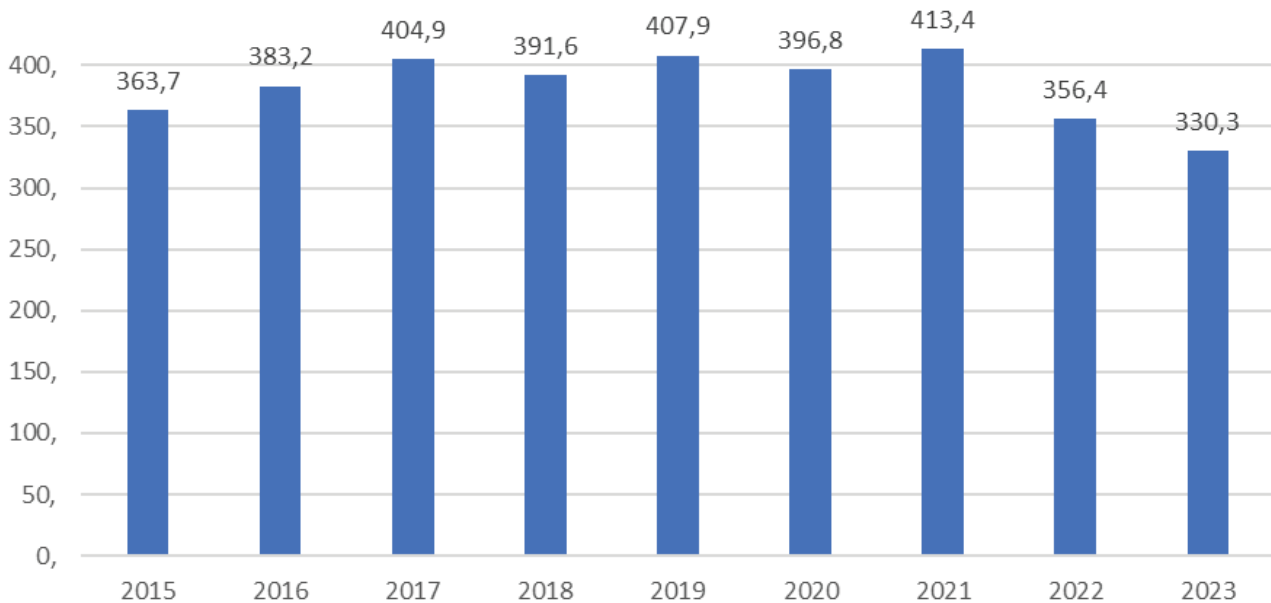

Figura 1.1. Consum de gaze naturale în UE, miliarde m³

Sursa: Eurostat. Raport: Supply, transformation and consumption of gas

Tendința de reducere a consumului de gaze naturale în UE a continuat și în anul 2023, astfel în perioada august 2022-martie 2023 consumul a scăzut cu 17,7%, comparativ cu consumul mediu de gaze pentru aceleași luni (august-martie) între 2017 și 2022. Acest lucru se datorează regulamentului (UE) 2022/1369 al Consiliului privind măsurile coordonate de reducere a cererii de gaze naturale, care face parte din planul REPowerEU pentru a pune capăt dependenței UE de combustibilii fosili din Rusia. Astfel s-a stabilit un obiectiv de reducere cu 15% a consumului pentru perioada august 2022-martie 2023, comparativ cu media din aceeași perioadă a celor cinci ani consecutivi anteriori [23].

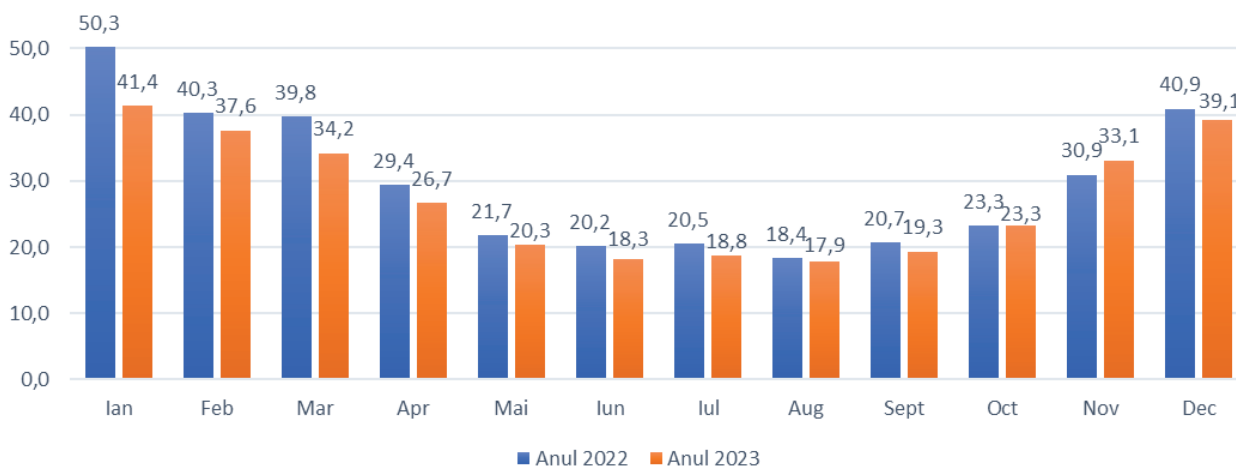
Astfel doar în perioada august 2022 și ianuarie 2023 conform datelor Eurostat s-au economisit

1530699 de TJ (terajoule) ceea ce este echivalent la 41,5 mlrd. m³ (unitatea de măsură 1 TJ=26,853 m³ de gaz). Dar cu toate acestea nivelul economiilor de gaze naturale a variat foarte mult de la un stat membru la altul, unele țări realizând reduceri mici, iar altele reducându-și consumul cu peste 40% conform datelor de pe consiliu European [22].

Analizând detaliat întreaga perioadă în care s-a stabilit obiectivul, putem determina ca începând cu luna august anul 2022, s-a înregistrat o reducere de 14,0% a consumului, urmată de -14,3% în septembrie, -24,4% în octombrie, -25,0% în noiembrie și -12,3% în decembrie. Anul 2023 a început cu noi scăderi de 19,0% în ianuarie și de 14,7% în februarie. Consumul de gaze naturale în luna martie 2023 a înregistrat o scădere de 17,1% [23].

Conform datelor majoritatea țărilor UE au atins ținta de -15%, cu excepția Irlandei (-0,2%), Slovaciei (-1,0%), Spaniei (-10,8%), Poloniei (-12,5%), Sloveniei (-13,8%) și Belgiei (-14,5%), care au înregistrat scăderi mai mici, și a Maltei (cel mai mic consumator de gaze dintre toți membrii UE care utilizează gaze), care a înregistrat de fapt o creștere de 12,7% între august 2022 și martie 2023. Consumul a scăzut cel mai mult în Finlanda (-55,7%),

Lituania (-40,5%) și Suedia (-37,2%). În perioada stabilită consumul a scăzut peste ținta de 15%, scăzând cu 17,7% [23]. Și datorită acțiunilor întreprinse de către UE în anul 2023 consumul s-a redus față de anul 2022 cu 7,3%. Principalele state consumatoare de gaze naturale în anul 2023 sunt: Germania - 76,2 mlrd. m³ în scădere cu 10,31%, Italia - 61,71 mlrd. m³ în scădere cu 10,21%, Franța - 32,82 mlrd. m³ în scădere cu 13,26% [43].

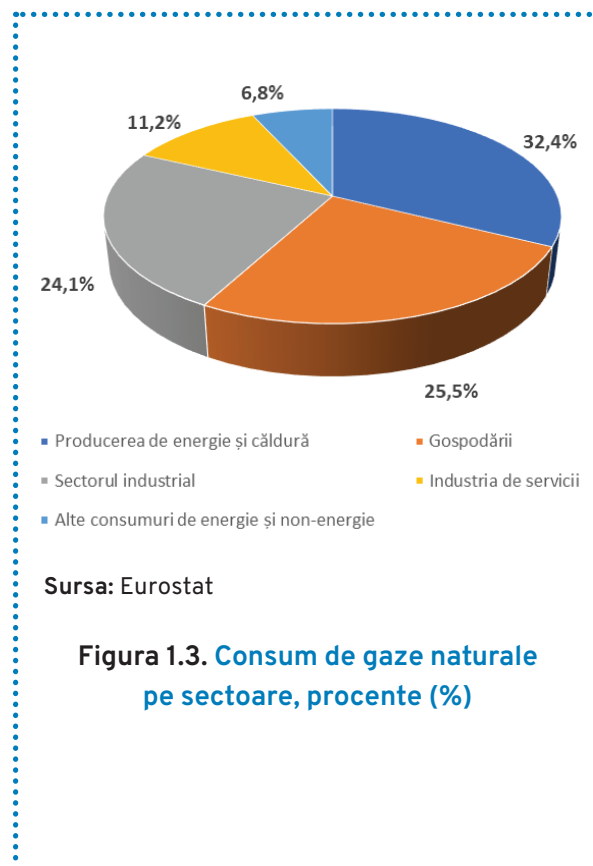

Figura 1.2. Consumul de gaze naturale ale UE pe luni în anul 2023 comparativ cu anul 2022

Sursa: Eurostat. Raport: Supply, transformation and consumption of gas
Unitatea de măsură: milioane m³

Principalele sectoare unde se consumă cel mai mult gaz în anul 2022, conform datelor de pe Eurostat [15]:

- ▶ **Producerea de energie electrică și căldură:** Peste 30% din gaze sunt folosite în acest sector.
- ▶ **Gospodării:** Aproximativ 25,5% din gaze sunt utilizate de către gospodării pentru încălzire, gătit și alte scopuri domestice.
- ▶ **Industrie:** Aproximativ 24,1% din gaze sunt folosite în sectorul industrial, pentru diverse procese, inclusiv producția de bunuri.
- ▶ **Industria de servicii:** Aproximativ 11,2% din gaze sunt consumate în industria de servicii, care include activități precum comerțul, transportul și alte servicii comerciale [15].
- ▶ **Alți consumatori de energie și non-energie:** Aproape 7% din gaze sunt utilizate în alte scopuri, care pot include producția de produse.

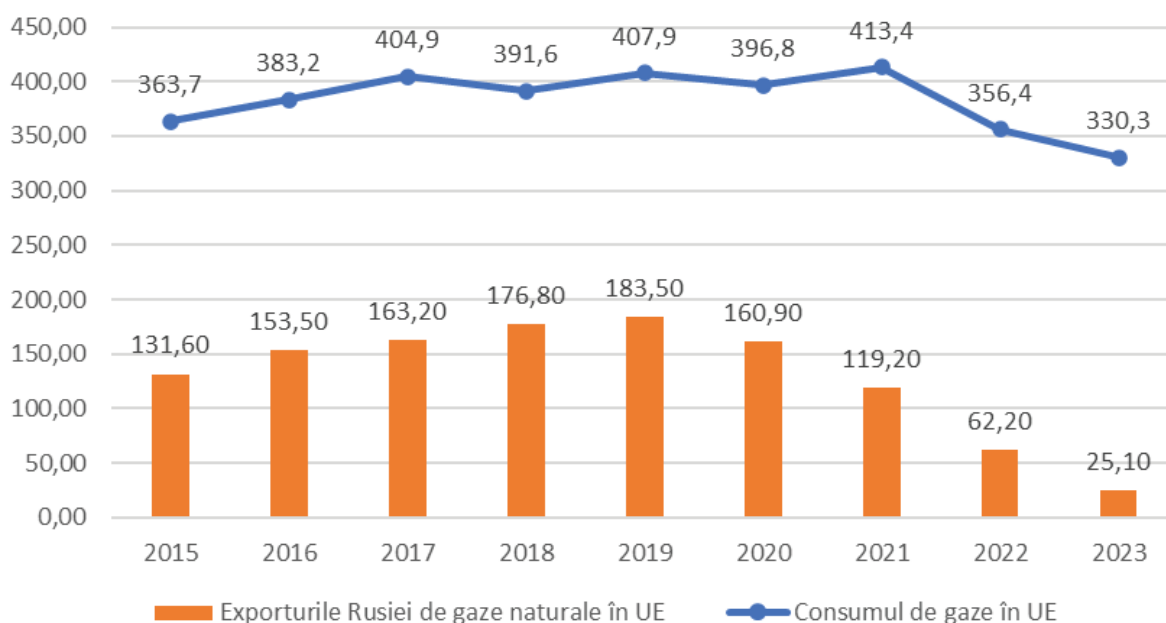

Sursa: Eurostat

Figura 1.3. Consum de gaze naturale pe sectoare, procente (%)

Războiul dus de către Federația Rusă în Ucraina, precum și utilizarea energiei drept instrument de presiune politică, au determinat necesitatea diversificării aprovizionării cu energie în țările UE. Diversificarea acestui aspect reprezintă un proces îndelungat și costisitor, implicând investiții semnificative în infrastructură, cum ar fi construirea de noi conducte și terminale de gaz natural lichefiat (GNL). Cu toate acestea, țările membre ale UE, reacționează rapid la această provocare [15].

Reducerea dependenței de combustibilii fosili proveniți din Federația Rusă (FR) devine o realitate tangibilă. Importurile de gaze naturale prin conducte din FR au înregistrat o scădere semnificativă. Ponderea gazului rusesc în consumul total al UE a scăzut de la aproximativ 40% în 2021 la 8% în 2023. În ceea ce privește gazul provenit din conducte și GNL combinate, FR a reprezentat mai puțin de 15% din totalul importurilor de gaze al UE, conform datelor de pe Consiliul Uniunii Europene [15].

Figura 2.1. Importul de gaze naturale prin conducte ale UE din FR , miliarde m³

Notă: Livrările de gaze naturale din FR sunt luate doar cele prin tranzit prin Ucraina

Sursa: European Comision based on ENTSO-G and Refinitiv. **Raport:** Supply, transformation and consumption of gas

Importurile de gaze din FR prin conducte a cunoscut o scădere semnificativă, trecând de la peste 150 mlrd. m³ (bcm) în 2021 la mai puțin de 43 mlrd. m³ în prezent, conform datelor prezentate de Comisia Europeană [15]. Această reducere a fost compensată în principal de o creștere a pon-

derii altor parteneri în aprovizionare și de faptul că FR a întrerupt unilateral aprovizionarea unora dintre clienții săi europeni în 2022, determinând prețurile gazelor să atingă niveluri record. Printre acestea s-au numărat Bulgaria, Polonia, Finlanda și Țările de Jos, care au refuzat să plătească gazul

rusc în ruble - o condiție impusă „țărilor neprietenoase”, care plăteau de obicei în dolari sau euro, ca o modalitate de a evita sancțiunile financiare occidentale împotriva FR. Pe 31 august 2022, Moscova a suspendat livrările către Europa prin Nord Stream 1 pentru ceea ce spunea că ar fi trei zile de întreținere de rutină [12].

Astfel creșterea ponderii altor parteneri în aprovizionare cu gaze naturale ale UE și aplanarea treptată a crizei se datorează faptului că a fost creat Grupul Operativ UE-SUA pentru Securitatea Energetică, la 25 martie 2022, de către președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, și președintele Statelor Unite ale Americii, Joe Biden. Grupul și-a propus să reducă dependența UE de energia rusă, inclusiv prin diversificarea aprovizionării cu gaze naturale, în concordanță

cu obiectivele sale climatice și cu reducerea cererii globale de gaze naturale, conform Comisiei Europene. În 2022, SUA și-au dublat obiectivul de a furniza încă 15 mlrd. m³ (bcm) de gaz natural lichefiat (GNL) către UE, exportând 56 mlrd. m³ (în creștere de la 22 mlrd. m³ în 2021). Astfel, UE a devenit cea mai mare destinație pentru exporturile de GNL ale SUA, reprezentând peste 52% din totalul livrărilor sale [21].

În același timp, reducerea dependenței s-a datorat și creșterii importului din Norvegia, care a crescut de la 79,5 mlrd. m³ în 2021 la 87,7 mlrd. m³ în 2023. Importul din alte țări partenere a crescut, de asemenea, de la 41,6 mlrd. m³ în 2021 la 62 mlrd. m³ în 2023, ceea ce a adus la diminuarea ponderii gazului rusesc pe piața europeană [15].

2.1. Căile pe unde Federația Rusă livrează gaz în Uniunea Europeană

Pentru a determina țările de export al gazului rusesc, este necesar de determinat infrastructura gazelor naturale ale UE cu FR. În cadrul imaginii de mai jos reprezentăm conductele de gaz de

până la războiul dus de către FR în Ucraina, după care va fi o altă imagine unde va fi explicată situația actuală pe piața gazelor naturale din UE.

Figura 2.2. Rute de export de gaze rusești către Europa

Sursa: Oxford institute for Energy Studies

După cum se poate observa, Gazprom avea două conducte de gaze naturale cu destinația în Germania, fie direct sau prin alte state. Acestea sunt Yamal-Europa, un proiect comun ruso-belarus-polonez, care transporta gaze din FR către Polonia și Germania, dar care a încetat să mai funcționeze după ce Moscova a oprit fluxurile către Polonia și a sancționat firma care deține secțiunea poloneză a conductei [12].

Înainte de invazia rusească din Ucraina din februarie 2022, exporturile de gaze rusești către UE erau de fapt așteptate să crească, odată cu finalizarea unei noi conducte: Nord Stream 2. La fel ca Nord Stream 1, noua conductă a fost con-

struită pentru a transporta gaze din FR în Germania, sub Marea Baltică, iar lucrările la noua conductă au fost finanțate de către cea mai mare companie producătoare de gaze naturale din lume Gazprom din FR în mare parte, dar și de către alte companii energetice europene cu părți mai mici [12].

Nord Stream 2 ar avea o capacitate de 55 de mlrd. m³ de gaz, dublând efectiv volumul livrat de predecesorul său, Nord Stream 1. Ambele au fost construite pentru a permite FR să acceseze direct piața germană, fără a pompa gaz prin conductele din Ucraina, pentru care Moscova plătește taxe de tranzit [11].

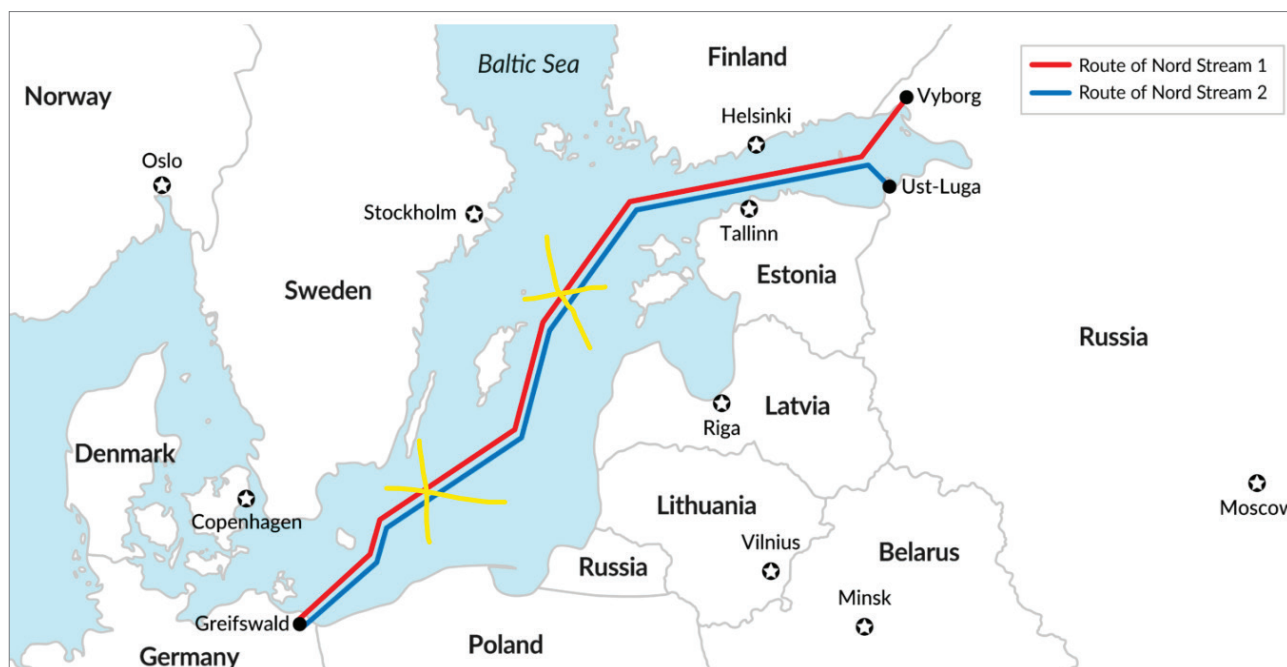
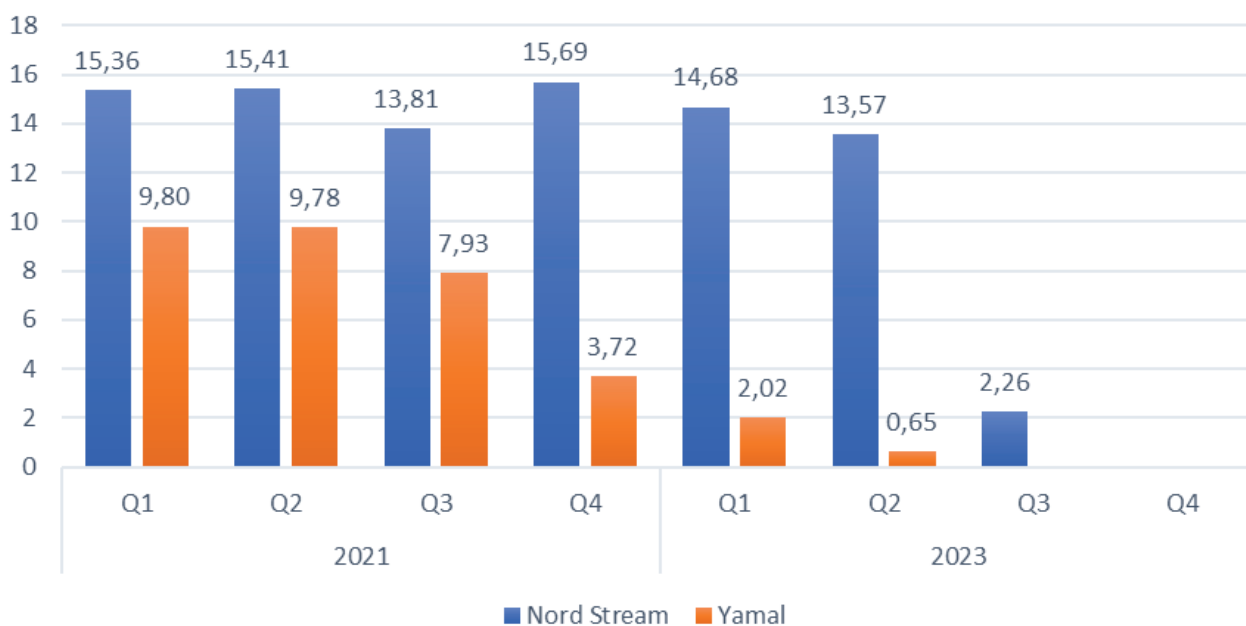

Figura 2.3. Livrările FR de gaze naturale

Sursa: www.gisreportsonline.com

După invadarea Ucrainei de către FR, Berlinul și-a suspendat certificarea pentru conducta Nord Stream 2, care încă nu începuse să transporte gaz rusesc în Germania. Același lucru l-a făcut și cu conducta Nord Stream 1 [12]. În următorul grafic de mai jos prezentăm volumele de livrare prin conducta Nord Stream 1 și Yamal, unde se va demonstra, prin cifre, că volumul de gaze naturale

a încetat să fie livrat prin conducta Yamal din trimestrul III al anului 2023, dar se vede și o scădere treptată a volumelor de gaze. Se poate vedea și o scădere bruscă a livrărilor prin conducta Nord Stream de la 13,57 mlrd. m³ la 2,26 mlrd. m³ în trimestrul III al anului 2023, după care conducta își încetează activitatea [10].

Figura 2.4. Fluxurile de gaze naturale prin conducta Yamal și Nord Stream, miliarde m³

Sursa: Bruegel. Raport: The European Union-Russia energy divorce: state of play

Suspendarea livrărilor prin cele două conducte înseamnă că livrările de gaze rusești către Europa sunt în prezent limitate la două rute: prin partea europeană a Turkstream, un proiect comun Gazprom-TurkStream, care transportă gaze din FR către Turcia, sub Marea Neagră, și apoi către Europa Centrală și de Sud-Est; prin Ucraina, prin punctul de intrare Sudzha la granița cu FR [12].

Pentru a avea o viziune mai clară asupra situației date, am analizat în ce state pleacă gazele naturale care sunt transportate prin conductele date. Datele sunt luate de pe platforma Entso-G și am

utilizat convertor pentru a transforma din GWh în m³ de gaz. Am utilizat două caracteristici:

- ▶ **Flux fizic (Physical flow)** – arată fluxurile fizice de la sursa relevantă către destinația relevantă;
- ▶ **Capacitate tehnică fermă (Firm technical capacity)** – capacitatea maximă pe care operatorii de sistem de transport o pot livra în mod constant și sigur. Aceasta este capacitatea maximă disponibilă pentru transportul de gaze naturale prin infrastructura existentă.

TurkStream 2023

Prin conducta TurkStream, gazele naturale sunt livrate în UE prin Bulgaria. Deși Moscova a oprit unilateral livrările către Bulgaria în aprilie 2022, Gazprom declarând că nu a primit plăți în ruble așa cum a fost solicitat, TurkStream continuă să aprovizioneze Serbia, Ungaria, Macedonia de Nord, Bosnia-Herțegovina, Grecia etc. prin rețeaua sa de conducte [12]. Astfel au fost livrate următoarele fluxuri:

- ▶ **Bulgaria** – unde s-a livrat 14,94 mlrd. m³ (146 mii GWh) capacitatea tehnică fiind de 26,2 mlrd. m³ (256,2 mii GWh) adică se transportat doar 56,99% din capacitatea maximă de livrare [13].
- ▶ **Macedonia de Nord** – primește din Bulgaria 0,38 mlrd. m³ (3,71 mii GWh) 1,24 mlrd. m³ (12,15 mii GWh) adică 30,53% din capacitatea tehnică maximă [13].

- ▶ **Serbia** – primește din Bulgaria 9,14 mlrd. m³ (89,34 mii GWh) din 17,47 mlrd. m³ (170,7 mii GWh) adică 52,34% din capacitatea tehnică maximă [13].
- ▶ **Slovacia** – se livrează 1,6 mlrd. m³ (15,59 mii GWh) din capacitatea maximă 16,32 mlrd. (159,4 mii GWh) sau 9,78 % din capacitatea tehnică maximă [13].
- ▶ **România** – a importat gaze naturale 0,63 mlrd. m³ (6,13 mii GWh) și a livrat către Moldova 0,19 mlrd. m³ (1,9 mii GWh) utilizând doar 9,73% din capacitatea tehnică maximă de 2,08 mlrd. m³ (20,33 mii GWh) [13].
- ▶ **Polonia** – a primit un flux de 0,64 mlrd. m³ (6,23 mii GWh) din capacitatea tehnică maximă de 1,69 mlrd. m³ (16,53 mii GWh) sau 37,70 % [13].

Tranzit prin Ucraina

Astfel în Ucraina a intrat un flux de 16.15 mlrd. m³ (157,8 mii GWh) din capacitatea tehnică maximă de 49,85 mlrd. m³ (486,9 mii GWh) ceea ce înseamnă că au utilizat doar 32,41 %. Din acest gaz primit următorii beneficiari este **Slovacia** – unde fluxul fizic de 13,68 mlrd. m³ (133,6 mii GWh) din Ucraina din capacitatea tehnică maximă de 67,2 mlrd. m³ (656,7 mii GWh) sau 20,34% [13].

Din depozitele subterane primesc următoarele țări:

- ▶ **Polonia** – a importat 0,58 mlrd. m³ (5,67 mii GWh) din capacitatea tehnică maximă de 5,07 mlrd. m³ (49,49 mii GWh) [13].
- ▶ **Slovacia** – a importat 0,05 mlrd. m³ (486,5 GWh) din capacitatea tehnică maximă de 6,61mlrd. m³ (64,53 mii GWh) [13].
- ▶ **Ungaria** – 42,76 GWh din capacitatea maximă de 1,93 mlrd. m³ (18,9 mii GWh) [13].

Alte state Europene care primesc gaz direct de la Gazprom sunt:

- ▶ **Estonia/Letonia** – au importat 0,05 mlrd. m³ (504,7 GWh) din capacitatea tehnică maximă de 3,42 mlrd. m³ (33,38 mii GWh) [13].
- ▶ **Lituania** – primește prin intermediul Belarusiei un volum fizic de 2,37 mlrd. m³ (23,16 mii GWh) din capacitatea maximă de 12,16 mlrd. m³ (118,8 mii GWh) [13].

Figura 2.5. Căile de transport al gazelor naturale din Rusia în UE

Sursa: ENTSO-G. Raport: GAS FLOW DASHBOARD.

2.2. Unde livrează Gazprom ?

În 2023, FR a exportat aproximativ 142 mlrd. m³, în scădere bruscă de la aproximativ 244 mlrd. m³ în 2021. Aceasta a inclus aproximativ 99 mlrd. m³ prin conducte în Europa, țările FSU și China, și aproximativ 44 mlrd. m³ GNL la nivel global [8].

Exporturile către Europa (inclusiv Turcia) reprezintă încă puțin sub jumătate din exporturile de gaze rusești. După începerea războiului din Ucraina și tăierile FR către țările UE, exporturile de conducte ale FR către UE s-au prăbușit de la 140 mlrd. m³ în 2021 la 63 mlrd. m³ în 2022 și aproximativ 27 mlrd. m³ în 2023 [8].

Astfel făcând o analiză pe țări putem determina că exporturile către China, cât și către țările FSU, au crescut. Exporturile către China au fost stimulate de creșterea contractuală a livrărilor de conducte Power of Siberia 1, de la 10 mlrd. m³ în 2021 la aproximativ 22,7 mlrd. m³ în 2023 [8]. Condițiile comerciale de pe piața chineză sunt mai proaste pentru FR decât pe piața europeană. Se estimează că FR percepe 10 USD/MWh pentru livrările către China prin conducta Power of Siberia, în timp ce percepe aproximativ 34 USD/MWh pentru livrările către Europa. Pierderea de volume și prețul mai mic oferit de către cumpărătorii din afara UE, înseamnă că veniturile FR din exporturile de gaze naturale au scăzut la un nivel structural mai mic. În prima jumătate a anului 2023, veniturile Gazprom au scăzut cu 70 la sută comparativ cu media dintre 2018 și 2022 [10].

Exporturile către țările FSU. Atunci când se menționează că FR a livrat gaze naturale către FSU, se face referire la țările care cândva făceau parte din URSS. Aceste țări includ, printre altele, Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Kazahstan, Kîrgîzstan, Republica Moldova, Rusia, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan și Ucraina) Au fost susținute de noi importuri din Azerbaidjan începând cu sfârșitul anului 2022 (1 mlrd. m³ pe an până în 2023) și importurile din Uzbekistan la sfârșitul anului 2023, pentru a face față penuriei de energie din timpul iernii [8].

Exporturile rusești de GNL au rămas însă relativ stabile, oscilând între 41 și 45 mlrd. m³ an între 2021 și 2023, cu întreținere grea la uzinele de lichefiere Sakhalin-2 și Yamal LNG anul trecut. Aproximativ jumătate din acest GNL este exportat în țările UE, o tendință care a crescut din 2021. Importurile de GNL din China au crescut ușor. În schimb, Japonia și-a redus importurile rusești de GNL în 2023 [8].

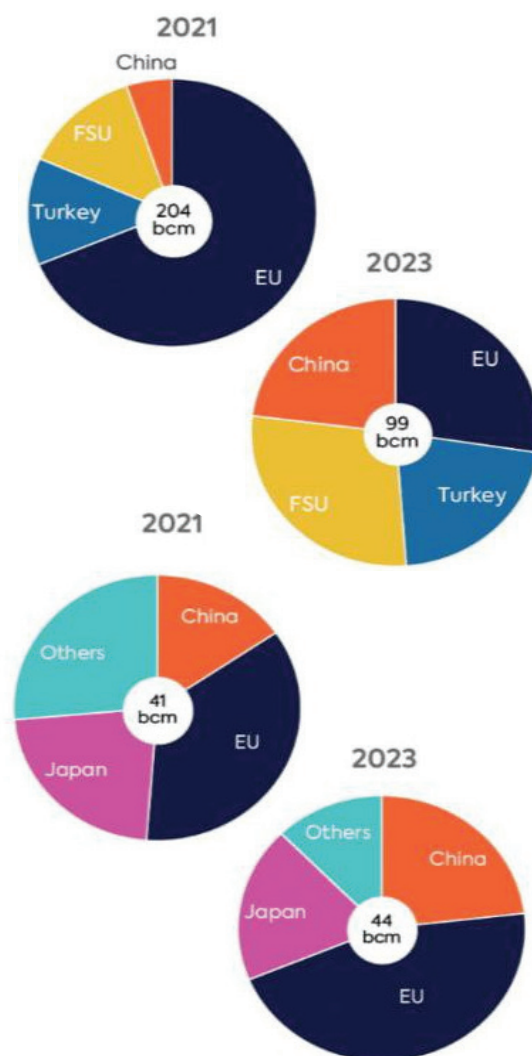

Figura 2.6. Livrările de gaze naturale | ale Gazprom

Notă: Importurile Turciei se bazează pe date istorice până în noiembrie 2023. Importurile din decembrie 2023 au fost estimate a fi egale cu importurile din decembrie 2021. Importurile din Asia Centrală se bazează pe estimările autorilor.

Surse: Energy Institute, S&P Global, EPDK, ENTSO, Interfax, www.energypolicy.columbia.edu

2.3. Exporturile Gazpromului către Turcia

Pentru a determina cât gaz natural rusesc trece prin conducta TurkStream în anul 2023, vom analiza cota totală a Gazpromului din importurile de gaz natural ale Turciei. Datele sunt preluate din raportul publicat de către Autoritatea de Reglementare a Pieței Energetice (EPDK) pentru întreg anul 2023.

Importurile totale ale Turciei în anul 2023 au fost de 50,58 miliarde de m³ de gaz natural și gaz natural lichefiat, ceea ce reprezintă o scădere de 7,6% față de anul 2022 din cauza consumului mai scăzut de gaze din Turcia, dar și a prețurilor mai mari în noile contracte legate de prețul de referință european TTF [43].

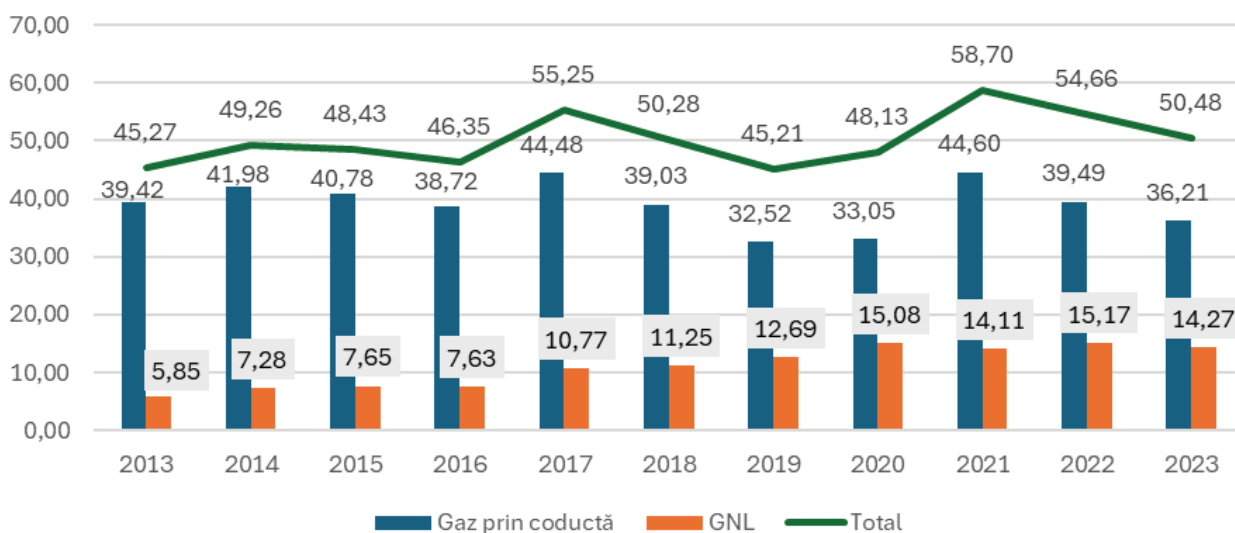

Figura 2.7. Importurile totale ale Turciei, mlrd. m³

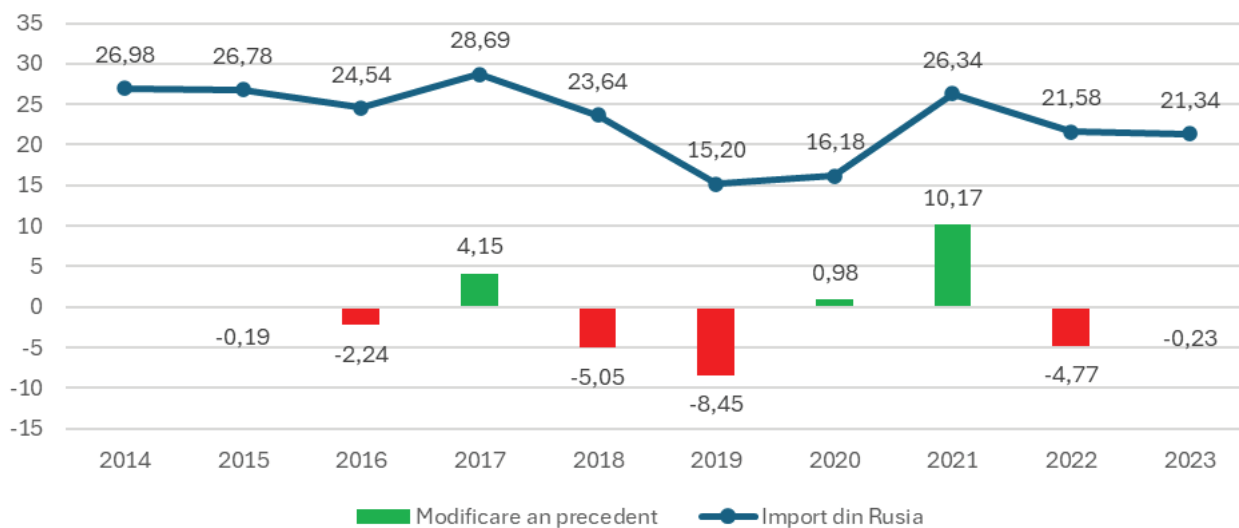
Sursa: EMRA. Raport: Natural Gas Market Annual Sector Report List

În anul 2023, din volumul total de gaz importat, cea mai mare cotă a revenit Federației Ruse, care deține o pondere de 42%, urmată de Azerbaidjan cu o cotă de 20%, Algeria cu 12%, Iran cu 11%, SUA cu 8% și alte state cu 7%. Astfel, Rusia deține ponderea cea mai mare din totalul importurilor, dar devine oportun să analizăm câte mld. m³ a livrat în anul 2023 pentru a avea o viziune clară asupra livrărilor de gaze naturale [43].

Volumul importat din Rusia în anul 2023 a fost de 21,34 mld. m³, cu 230 mln. de m³ mai puțin față de anul 2022, când Gazprom a livrat 21,58 mld. m³.

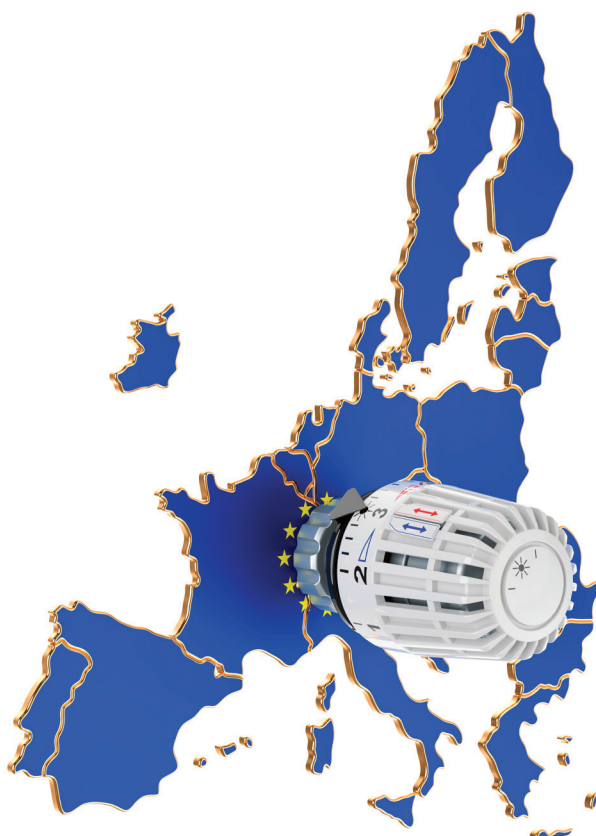
Deși Gazprom deține cota principală de piață a gazelor naturale din Turcia, aceasta crescând de la 39,47% la 42,3% în anul 2023, această creștere fiind determinat de scăderea importurilor totale ale Turciei, în timp ce importurile din Federația Rusă au scăzut într-un ritm mai redus [43].

Cu toate acestea, exporturile Gazpromului către Turcia au intrat în declin încă din 2021, după o creștere spectaculoasă a exporturilor cu 10,17 mld. m³. Astfel, din 2021 până în 2023, cumulativ, exporturile către Turcia s-au redus cu 5 mld. m³ [43].

Figura 2.8. Importurile Turciei din FR , miliarde m³

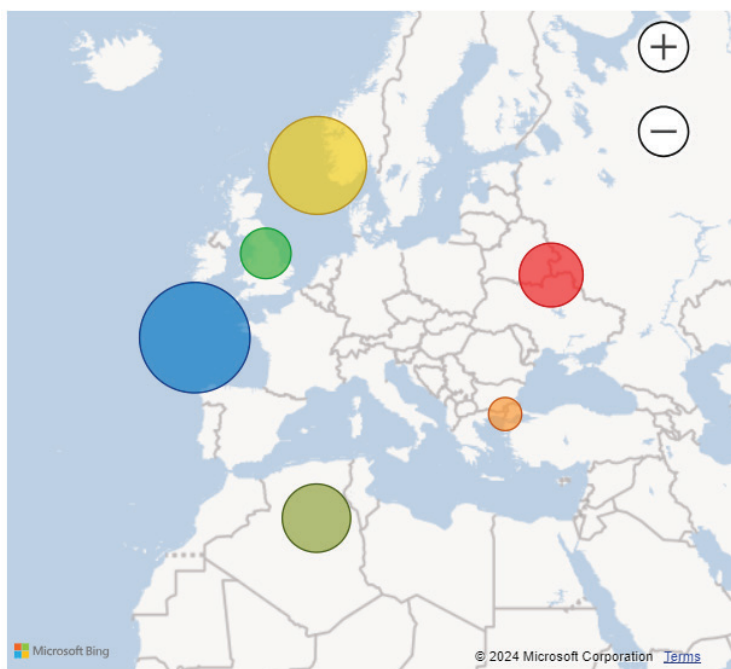
Sursa: EMRA. Raport: Natural Gas Market Annual Sector Report List

3 Coridoarele de aprovizionare ale statelor membre UE și ponderea reală a Federației Ruse

Cu toate că țările enumerate mai sus consumă gaz rusesc prin conductele descrise, pentru a înțelege mai bine influența și ponderea fluxurilor de gaze rusești, voi prezenta coridoarele de aprovizionare cu gaze naturale ale UE. Am analizat fluxurile de gaze naturale care vin din FR prin tranzit prin Ucraina și prin TurkStream, pentru a determina ponderea reală pe piața gazelor naturale din UE.

În anul 2023, importurile totale ale UE de gaze naturale au fost de 289,9 miliarde m³, în scădere cu 44 mlrd. m³ față de anul 2022. În același an, UE a importat din FR 42,9 mlrd. m³, din care 25,1 mlrd. m³ prin conducte, ceea ce constituie 8,7% din total. De asemenea, volumul importat de GNL din FR a fost de 17,8 mlrd. m³, reprezentând 6,10% din volumul total importat de gaze naturale. Din Turcia, UE a importat gaze în volum de 14,94 mlrd. m³, ceea ce constituie 5,15% din volumul total de importuri de gaze naturale. Astfel determinând cota Gazpromului pe piața gazelor din Turcia fiind de 42,3% putem determina că prin conducta Turkstream a fost livrat gaz Rusesc în Europa în cel mai bun caz de 6,8 mlrd. m³ (neținând cont de utilizarea gazului pentru formarea de stocuri și exporturi în alte regiuni), ceea ce reprezintă o cotă de doar 2,34% din importurile totale ale UE. Astfel, cei mai mari furnizori de gaze naturale ai UE sunt Norvegia, care a exportat 87,8 mlrd. m³, deținând o cotă de 30,3%, și SUA, care a exportat un volum de 56,2 mlrd. m³, ceea ce reprezintă o cotă de 19,4%. Africa de Nord a exportat 41,0 mlrd. m³, deținând o cotă de 14,1%. Alți furnizori vor fi reprezentați în imaginea de mai jos și vor fi analizați detaliat pe parcursul analizei [15].

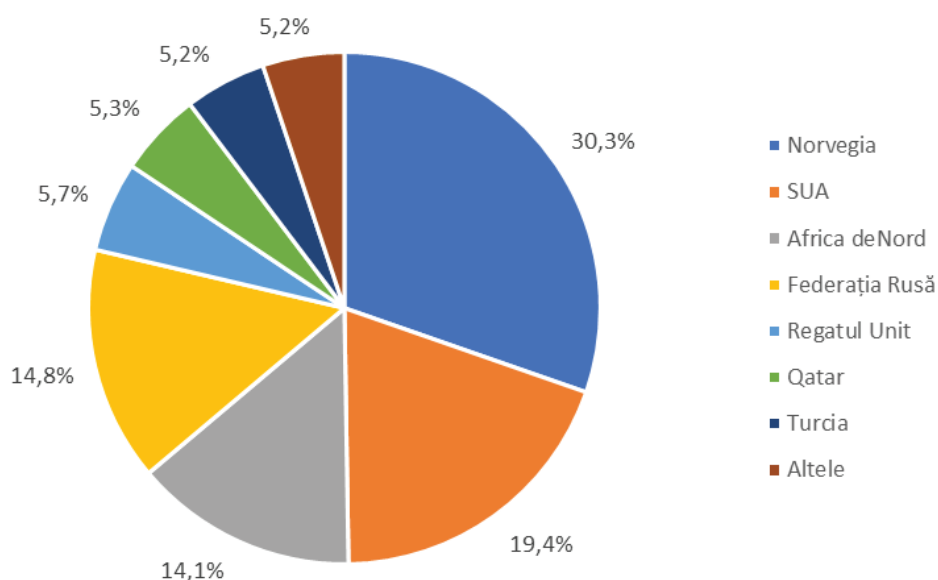

Corridor ● Caspian ● East ● LNG ● North Africa ● North Sea ● UK

Figura 3.1. Coridoarele de aprovizionare ale UE

Notă: Coridoarele sunt indicative.

Sursa: ENTSO-G. Raport: GAS FLOW DASHBOARD

Figura 3.2. Ponderea statelor în importurile UE de gaze naturale, procente (%)

Notă: În ponderea FR este luat în calcul și exporturile de GNL

Sursă: Comisia Europeană, pe baza ENTSO-G și Refinitiv

În concluzie, ponderea reală a Federației Ruse pe piața gazelor naturale din UE în cel mai bun caz este de doar 17,14%. Această pondere include atât gazul transportat prin conducte care trec prin Ucraina, cât și gazul natural lichefiat (GNL) importat. De asemenea, este luat în calcul și gazul importat prin Turcia, care primește

gaze naturale din Federația Rusă prin conducta TurkStream și le exportă în UE. Totuși, dacă luăm în considerare toate aspectele menționate, ponderea reală a FR pe piața gazelor naturale din UE este chiar mai mică, iar opiniile care susțin că prin Turcia sunt livrate numai gaze rusești nu sunt relevante.

4 Importurile de gaze naturale ale UE

După războiul din Ucraina, importurile de gaze naturale ale Uniunii Europene au suferit modificări semnificative în ceea ce privește diversificarea surselor. Această perioadă a fost marcată de eforturi intensive pentru reducerea dependenței de gazul rusesc prin încurajarea importurilor din alte regiuni.

4.1 Norvegia – principalul furnizor de gaze naturale

În anul 2023 Norvegia a fost principalul furnizor de gaze naturale deținând o pondere de 30,3% furnizând în total 87,8 mlrd. m³ de gaz. Dacă e să facem o analogie cu anii precedenți, se poate stabili că Norvegia a deținut o pondere mare în furnizarea gazelor naturale, chiar și în perioadele când Gazpromul furniza cantități mari de gaze. De asemenea, importurile de gaze naturale chiar s-au diminuat un pic, dar tot fiind la un nivel înalt [15].

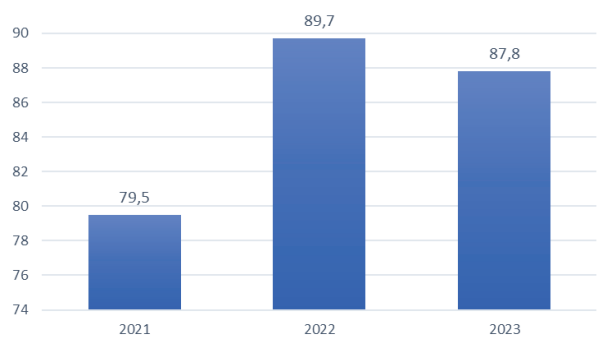

Figura 4.1. Importurile ale UE de gaze naturale din Norvegia, mlrd. m³

Sursa: www.consilium.europa.eu

Figura 4.2. Exporturile de gaze naturale ale Norvegiei

Sursa: www.norskpetroleum.no/en/

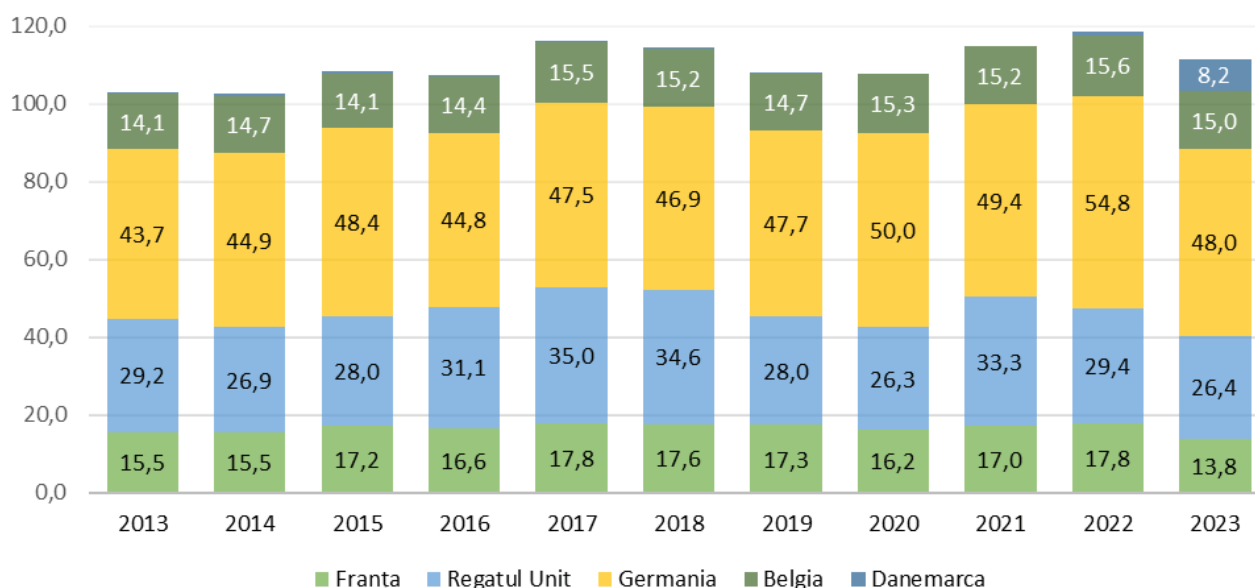
Am determinat că Norvegia este jucătorul principal de gaze naturale pe piața europeană, dar un lucru important este să stabilim ce țări beneficiază de gazul norvegian și în ce proporție.

Astfel conform datelor Norwegian Petroleum, principalii importatori în 2023 au fost:

- **Germania** – 40,91%.
- **Regatul Unit** – 13,38%.
- **Belgia** – 12,81%.
- **Franța** – 11,49%

Astfel, gazele naturale sunt livrate în Germania prin două conducte: Europipe 1, unde au fost livrate 28,51 mlrd. m³ și Prin Europipe 2 au fost livrate 19,50 mlrd. m³, ambele au același punct de livrare Dornum. În Regatul Unit, gazele se livrează prin conductele Langeles, la punctul Ea-sington, unde au fost livrat 15,71 mlrd. m³ și conducta Vesterled la punctul de livrare St. Fergus, unde au fost livrate 10,73 mlrd. m³. În Belgia au fost livrate 15,03 mlrd. m³ prin conducta Zeepipe 1, în Franța prin conducta Franpipe la punctul de livrare Dunkerque au fost livrate 13,83 mlrd. m³ și

în Danemarca 8,15 mlrd. m³, care este direcționat în Polonia. Lungimea totală a rețelei de conducte este de aproximativ 8 800 de kilometri, care este aproximativ distanța de la Oslo la Bangkok. Gazul norvegian reprezintă o mare parte din consumul total de gaze în aceste patru țări primitoare de gaze. Cu toate acestea, o mare parte din gaz este transportat mai departe în alte țări europene. Gazul norvegian asigură între 20 și 25 % din cererea de gaze din UE și Regatul Unit și aduce o contribuție importantă la securitatea energetică în Europa [7].

Figura 4.3. Exporturile Norvegiei pe categorii de state, mlrd. m³

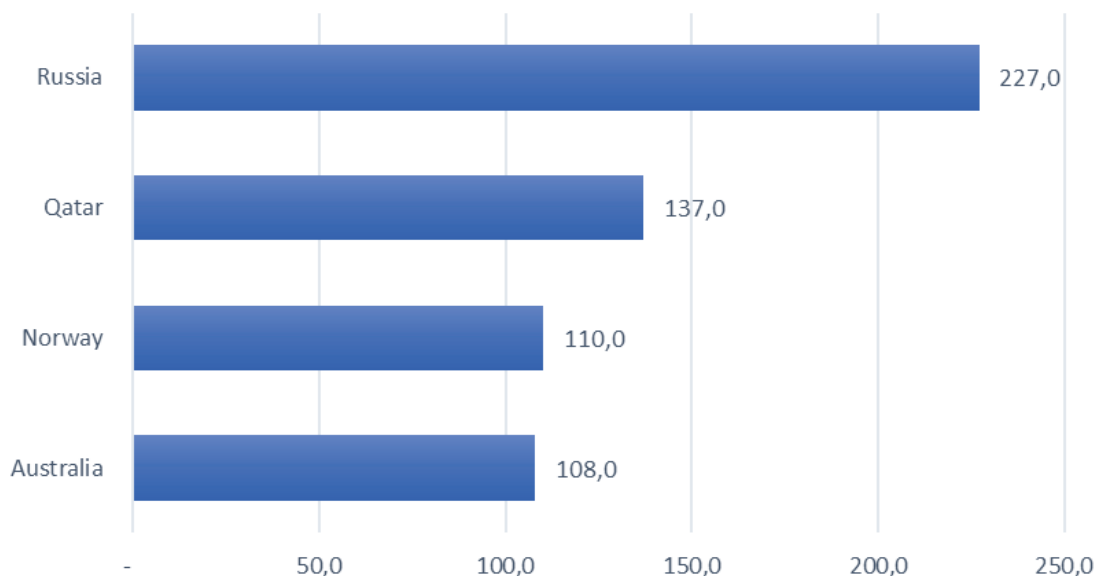
Notă: În importurile Germane au fost incluse și cele realizate prin conducta NordSea unde s-au livrat până în 2016

Sursă: www.norskpetroleum.no

Raport: Norwegian natural gas exports in 2013-2023 by first delivery point

Pentru a înțelege mai bine rolul important al Norvegiei pe piața gazelor naturale la nivel european, trebuie de văzut cum se poziționa până în prezent la capitolul exporturilor, în comparație cu alte state exportatoare. Acest lucru este important pentru a demonstra rolul important al țării ca jucător pe piața gazelor naturale și de a da răspuns la speculațiile făcute în societate.

Astfel, conform datelor Norwegian Petroleum, Norvegia a fost al treilea cel mai mare exportator de gaze din lume în anul 2021, exportând 110 mlrd. m³, pe locul 2 se poziționează Qatar cu 137 mlrd. m³, iar pe primul loc FR cu un volum total de 227 mlrd. m³ [7].

Figura 4.4. Exporturile nete de gaze norvegiene în 2021 în comparație cu alte țări exportatoare

În prezent, aproximativ 40% din resursele de gaz estimate ale Norvegiei au fost produse până acum. Nivelul de producție este de așteptat să rămână ridicat în următorii zece ani. Astfel, deținând în prezent o pondere mare pe piața europeană, sectorul petrolului și al gazelor din Norvegia se estimează că a cheltuit 225 mlrd. NOK (21 mlrd. dolari) în proiecte existente și noi în 2023, depășind recordul anterior stabilit în 2013 [6].

Planurile de a livra noi livrări de gaz din nord către Europa ar putea include, în viitor, și o nouă conductă pentru a lega producția arctică în sistemul de conducte mai la sud. În prezent, producția arc-

tică este convertită în GNL la instalația Hammerfest și transportată prin nave [6].

Un studiu realizat de către Rystad Energy sugerează că o nouă conductă, care să se conecteze la infrastructura existentă la zăcămintul de gaz, Aasta Hansteen, aflat la 800 km mai la sud, ar permite Norvegiei să sporească producția de gaze cu 5% „Conducta propusă ar crește capacitatea anuală din Marea Barents cu aproximativ 5,5 mlrd. m³, o creștere cu 70% față de capacitatea actuală de 7,7 mlrd. m³” a explicat recent analistul de gaze la Rystad Mathias Schioldborg [6].

4.2. Statele Unite ale Americii (SUA) – cel mai mare furnizor de gaz lichefiat

În 2023, SUA au continuat să fie cel mai mare furnizor de gaz natural lichefiat (GNL) pentru Europa (UE-27 și Marea Britanie), conform datelor furnizate de către CEDIGAZ. Acest lucru marchează al treilea an consecutiv în care Statele Unite au furnizat mai mult GNL Europei decât orice altă țară. Exporturile de GNL din SUA către Europa au crescut constant în ultimii ani. În

2021, exporturile de GNL către Europa au reprezentat 27% din totalul importurilor europene de GNL, echivalent cu 67,96 mln. m³/zi (2,4 Bcf/zi) [3]. În 2022, această cifră a crescut la 44%, cu un volum de 184,06 mln. m³/zi (6,5 Bcf/zi) [3]. În 2023, SUA au furnizat 48% din totalul importurilor europene de GNL, însumând 201,05 mln. m³/zi (7,1 Bcf/zi) [4].

Constrângerile aprovizionării cu gaze naturale în Europa, și stocurile scăzute de stocare din ultimul an, au contribuit la creșterea recentă a exporturilor de GNL din SUA către Europa. Producția de gaze naturale a Europei a fost într-un declin continuu din cauza limitelor de producție pe zăcămintul Groningen din Țările de Jos și din cauza scăderilor zăcămintelor mature din Marea Nordului.

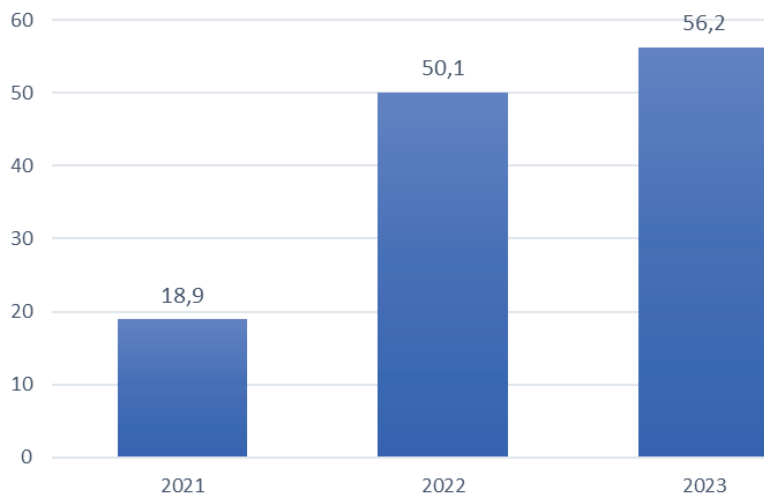

Figura 4.5. Importurile UE de gaz lichefiat din SUA, mlrd. m³

Sursa: www.consilium.europa.eu

4.3. Africa de Nord – al treilea cel mai mare exportator de gaze naturale

Conform datelor consiliului European, al 3-lea cel mai mare exportator de gaze naturale în Europa în anul 2023 a fost Africa de Nord, care deține o pondere de 14,1% însumând 41 mlrd. m³ [15].

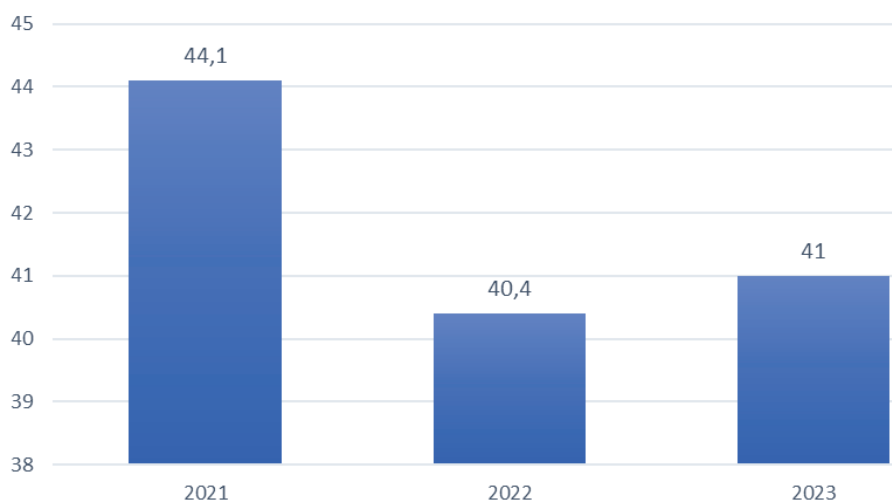

Figura 4.6. Importurile de gaze naturale ale UE din Africa de Nord, mlrd. m³

Sursa: www.consilium.europa.eu

Furnizorii din această regiune:

Cel mai mare furnizor de gaze naturale este Tunisia, care a exportat spre Italia în anul 2023 un volum de 243,6 mii GWh (24.93 mlrd. m³) din capacitatea tehnică de 421,4 GWh adică 57,80% [13]. Conform Blogului Băncii Mondiale, Tunisia a înregistrat o dependență crescută de importurile de energie, de la 5% din consum în 2010 la 50% în 2022, conform datelor furnizate de Guvernul

Tunisiei și de STEG (Societatea Tunisiană de Electricitate și Gaz). Această tendință a determinat o creștere a dependenței companiei naționale de energie și gaze STEG de importurile de gaze naturale din Algeria. Practic, majoritatea gazului natural exportat de către Tunisia către Italia provine din importurile din Algeria [17].

Următorul exportator de gaze naturale African este **Algeria**, care a livrat spre Spania o cantitate de 95,90 mii GWh (9,3 mlrd. m³), din capacitatea tehnică maximă de 123,1 mii GWh adică 77,90% din capacitatea maximă [13].

Algeria, de exemplu, exportă cea mai mare parte din gazul său (63,5%) prin conducte, restul prin GNL. În ambele cazuri, Europa este destinatarul principal. Italia și Spania preiau 98% din exporturile de gaze ale conductelor algeriene. Algeria este cel mai mare furnizor de gaze pentru Spania, satisfăcând aproape 30% din necesarul de gaze al țării. [18]. Tensiunile dintre Maroc și Algeria au dus la o reducere a exporturilor către Spania. Algeria reduce, de asemenea, consumul intern de petrol și gaze, în special în generarea de energie termică, pentru a maximiza potențialul de export [19].

Astfel, creșterea exporturilor se aliniază cu planurile guvernului de a utiliza veniturile obținute din vânzările de gaze naturale pentru a sprijini investițiile în energie regenerabilă, în ciuda faptului că sursele de energie curată au rămas în mare parte neexploatate până acum. Pe măsură ce Algeria navighează pe piața globală, inițiative-

le și parteneriatele sale strategice își remodelează statura sectorului energetic [20]. Dar cu toate acestea, tensiunile dintre Maroc și Algeria au dus la o reducere a exporturilor către Spania, iar conducta Greenstream către Italia este subutilizată din cauza insecurității și a constrângerilor de gaze de alimentare din Libia [19].

Al treia furnizor de gaze naturale este **Libia**, care exportă spre Italia o cantitate de 26,67 GWh din capacitatea tehnică maximă de 180,2 mii GWh fiind utilizat doar 14,80%.

Și **Marocco** în anul 2023 a exportat către Spania o cantitate de 4,95 mii GWh (0,51 mlrd. m³) din capacitatea tehnică maximă de 161,6 mii GWh (16,54 mlrd. m³) [13], cauza aceste cantități reduceri este din motivul tensiunilor cu Algeria [19].

De asemenea, luăm în calcul și **Egiptul**, cu toate că nu are o conductă care să facă legătura cu Europa, deținând o pondere mică în importurile ale UE. Gazul egiptean ajunge în Europa prin GNL, dar se bazează mai mult pe piața asiatică, care primește 78% din GNL. Cea mai mare piață pentru Egipt este Pakistanul (22% din exporturile de GNL), urmat de Marea Britanie și China (10% fiecare) [18].

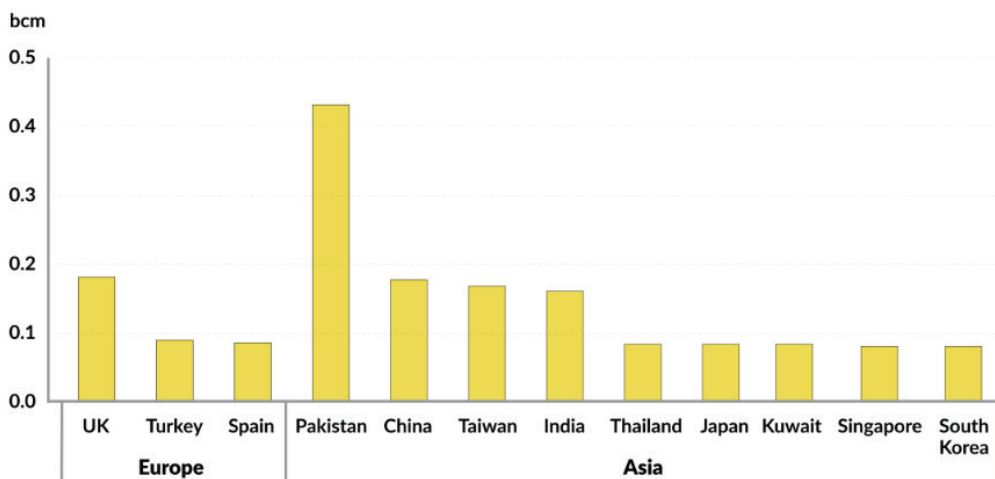

Figura 18. Exporturile de GNL din Egipt pe țară

Sursa: www.gisreportsonline.com

4.4. Alți furnizori de gaze naturale

În 2023, în UE, Regatul Unit a furnizat 16,6 mlrd. m³ de gaze naturale, reprezentând 5,70% din totalul importurilor, în timp ce Qatarul a furnizat 15,5 mlrd. m³, cu o cotă de piață de 5,30%. Alte state au contribuit cu 29,9 mlrd. m³, având o cotă de 10,30%.

5 Piața gazelor naturale lichefiate

Invazia Federației Ruse asupra Ucrainei din februarie 2022 a determinat țările europene să oprească majoritatea importurilor de gaze naturale din FR prin conducte și să reactiveze dezvoltarea proiectelor de regazificare aflate anterior inactiv, precum și să dezvolte noi proiecte. SUA a fost cel mai mare furnizor de gaz natural lichefiat (GNL) în Europa (UE-27 și Marea Britanie) în 2023, reprezentând aproape jumătate din totalul importurilor de GNL, potrivit datelor CEDIGAZ [4].

Qatar și FR au rămas, anul trecut, al doilea și al treilea furnizor de GNL în Europa. Qatar a furnizat 14% adică 56,63 mln. m³/zi (2,0 Bcf/zi) [3], exportă mai mult GNL decât orice altă țară din MENA, reprezentând o cotă regională de 70% în 2022. La nivel global, Qatar este unul dintre cei mai mari exportatori de GNL, cu o medie de 10,3 mln. m³/zi (Bcf/zi) [3], în ultimii 10 ani, iar Rusia a furnizat 13% adică 50,97 mln. m³/zi (1,8 Bcf/zi) [3]. La un loc, SUA, Qatar și Rusia au furnizat trei sferturi din importurile de GNL din Europa în 2022 și 2023 [4].

În 2023, importurile de GNL din Europa au fost în medie de 416,26 mln. m³/zi (14,7 Bcf/zi), în esență neschimbate față de 2022, în ciuda unei creșteri estimate de 118,93 mln. m³/zi (4,2 Bcf/zi), a capacității de regazificare [3]. Vremea blândă de iarnă 2022-2023, în emisfera nordică a redus cererea de încălzire și a contribuit la încheierea sezonului de încălzire de iarnă în Europa cu gaze naturale stocate record. Importurile de GNL în Europa au stabilit noi recorduri din iunie 2022 până în aprilie 2023, când importurile au atins vârful la 512,53 mln. m³/zi (18,1 Bcf/zi) [3]. Importurile au scăzut în lunile următoare, deoarece stocurile de depozitare erau pline, prețurile internaționale ale GNL

erau relativ ridicate, iar măsurile de conservare a energiei au redus semnificativ consumul de gaze naturale [4].

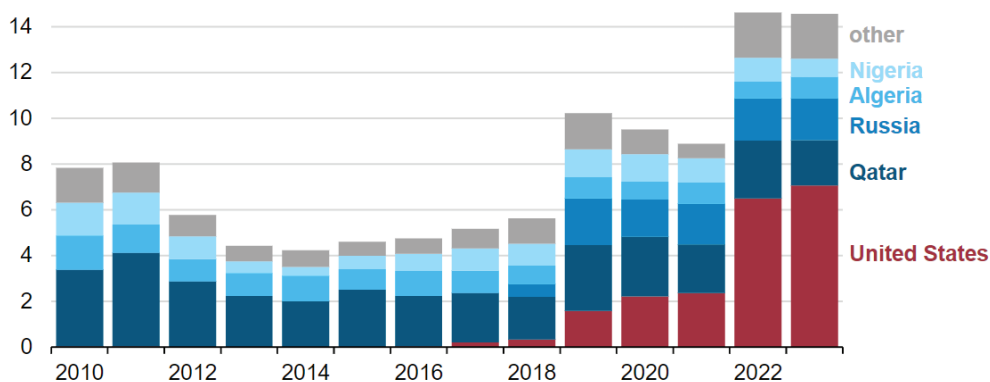
De asemenea Nigeria este un exportator important în UE de GNL astfel cea mai mare parte a fost exportată în Peninsula Iberică, urmat de Franța, Regatul Unit și Polonia sunt, de asemenea, piețe cheie de export. Îmbunătățirea accesului la piețele europene va juca un rol important în creșterea exporturilor. Cu toate acestea, Nigeria se poziționează ca un jucător cheie în tranziția energetică, capabil să răspundă atât nevoilor pieței interne, cât și internaționale [42].

Nigeria este angajată în investiții cruciale ca de exemplu gazoductul Ajaokuta-Kaduna-Kano va fi o secțiune relativ mică a unei rețele de distribuție mult mai mare. Un acord inițial a fost semnat în 2009, dar proiectul a fost blocat ulterior. Conducta a fost reînviată în 2020 pentru a satisface cererea europeană crescută. În iunie 2022, Nigeria, Niger și Algeria au avut o întâlnire pentru a discuta un proiect de construire a gazoductului transsaharian care leagă Nigeria de Algeria prin Niger, pentru a transporta gaze naturale în Africa de Nord și apoi în Europa. Infrastructura necesară, evaluată la aproximativ 13 miliarde de dolari, va avea capacitatea de a transporta 30 de miliarde m³ de gaz pe an [42].

În septembrie 2022, reprezentanții NNPC (Nigerian National Petroleum Corporation), ONHYM (Office National des Hydrocarbures et des Mines din Maroc) și oficialii care reprezintă ECOWAS (Comunitatea Economică a Statelor din Africa de Vest) au semnat un memorandum de înțelegere pentru construcția gazoductului Nigeria-Maroc. Acesta va traversa 13 țări din Africa de Vest și se

va extinde pe 6000 km de-a lungul coastei regiunii. În Maroc, conducta s-ar conecta cu gazoductul Europa-Maghreb, ceea ce va facilita exportul de gaz nigerian în UE. Asigurarea finanțării s-ar putea dovedi o provocare, deoarece investițiile s-au îndepărtat de economiile emergente în ultimii ani. Cu toate acestea, acest lucru poate fi

atenuat de prețurile ridicate la energie, de necesitatea de a îmbunătăți accesul la gaze naturale pentru mai multe țări din Africa de Vest și de strategia UE de diversificare a surselor de petrol și gaze. Gazoductul Nigeria-Maroc va costa aproximativ 25 de miliarde de dolari și va fi finalizat în 25 de ani [42].

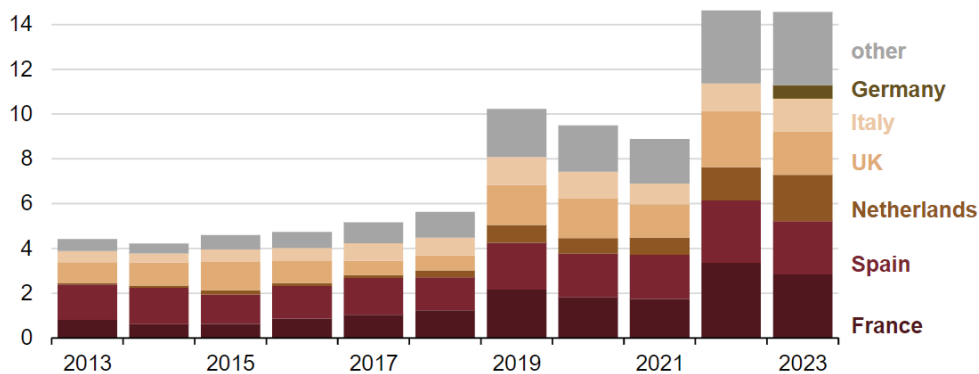
Figura 5.1. Importurile UE-27 și Regatul Unit de GNL și țările exportatoare

Notă: Altele includ Angola, Argentina, Australia, Camerun, Egipt, Guinea Ecuatorială, Indonezia, Libia, Mozambic, Norvegia, Oman, Papua Noua Guinee, Peru, Trinidad și Tobago, Emiratele Arabe Unite și Yemen. GNL = gaz natural lichefiat

Raport: CEDIGAZ și Grupul Internațional al importatorilor de Gaze Naturale Lichefiate (GIIGNL)

În 2023, Franța, Spania, Țările de Jos și Marea Britanie au reprezentat împreună aproape două treimi, adică 263,35 mln. m³/zi (9,3 Bcf/zi) din totalul importurilor de GNL din Europa. Germa-

nia a importat primul său GNL în ianuarie 2023 și a încheiat anul reprezentând 5,48 % din totalul importurilor europene. SUA au furnizat mai mult de 80% din importurile de GNL ale Germaniei [4].

Figura 5.2. Importurile de GNL pe țări

Sursa datelor: CEDIGAZ

Notă: Altele includ Belgia, Croația, Finlanda, Grecia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia și Suedia. GNL = gaz natural lichefiat

Războiul FR contra Ucrainei și folosirea aprovizionării cu gaze ca armă au presat statele membre ale UE să își dezvolte în mai mare măsură infrastructura GNL. O serie de investiții planificate sunt tratate drept proiecte de interes comun ale UE, care beneficiază de proceduri simplificate și,

în unele cazuri, de cofinanțare prin Mecanismul pentru interconectarea Europei. Datorită acestor investiții, capacitatea UE de import de GNL a crescut cu 40 mlrd. m³ în 2023 și se preconizează că vor deveni disponibili încă 30 mlrd. m³ în 2024 [2].

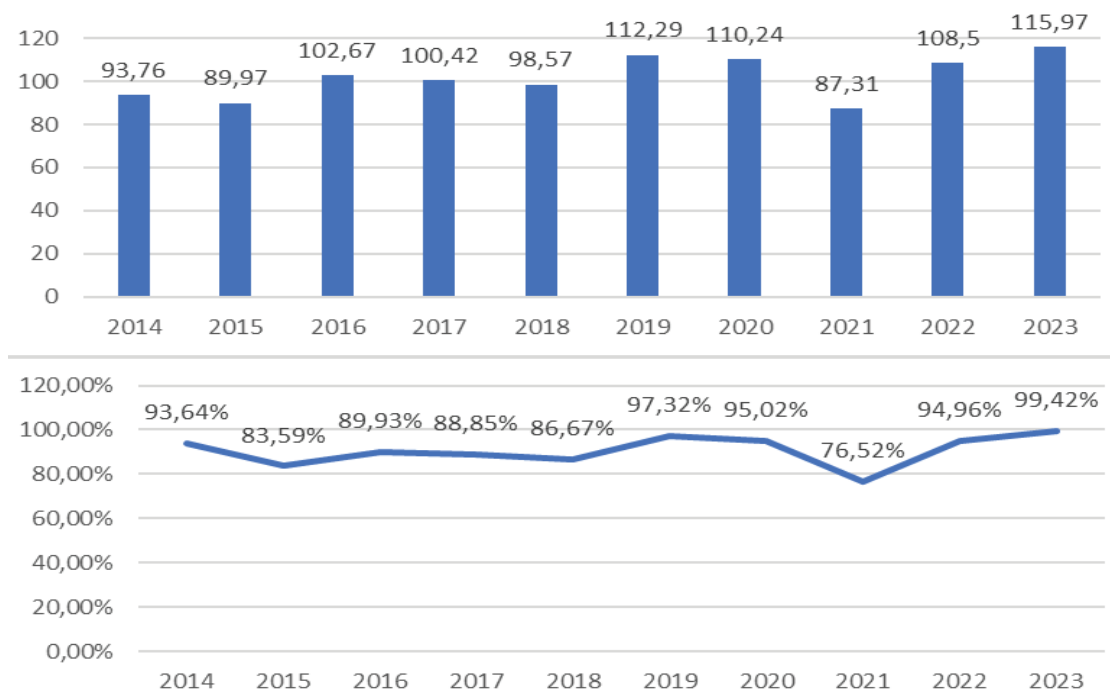
6

Stocarea gazelor naturale

În analiza efectuată a stocurile din UE am luat în calcul doar stocurile UE până la sezonul rece, adică până pe data de 1 noiembrie, pentru a determina cât de pregătită a fost UE pentru sezonul rece de iarnă 2023-2024. Am luat în calcul media europeană de stocare a gazelor naturale. De asemenea, am luat top trei țări cu cele mai mari stocuri suplinite și top țări cu cel mai mic procent de stocare pentru a forma o imagine clară asupra situației date.

În anul 2023, UE a înregistrat o capacitate maximă de stocare de 99,42 %, însumând 115,97 mlrd. m³, ceea ce reflectă o pregătire maximă către sezonul rece de iarnă, cu toate că o iarnă relativ caldă a contribuit la reducerea cererii de gaze casnice. Este foarte dificil de izolat și să atribuie reducerile cererii temperaturii din cauza gamei de circumstanțe neobișnuite, care apar în același

timp. Cu toate acestea, folosind analiza de regresie liniară de către Bruegel, a determinat că 35% din reducerea cererii de gaze din UE în timpul iernii 2022-2023, a fost cauzată de vremea mai caldă. Există o variație semnificativă în funcție de țară, aproximativ 20% din reducerea în Germania este determinată de vreme și aproximativ 60% în Franța. Încălzirea globală crește, desigur, crește și probabilitatea ca fiecare iarnă să fie acum mai caldă decât media precedentă de zece ani, conform Bruegel [1], dar cu toate acestea putem determina că UE la data de 1 noiembrie 2023 a însumat cea mai mare cantitate de gaze stocate din ultimii ani. Cel mai mic nivel de stocare a fost în anul 2021, odată cu declanșarea crizei energetice, fiind de 76,57% cel mai mic nivel din ultimii ani însumând 87,31 mlrd. m³, dar deja măsurile luate de UE au determinat o restabilire a stocurilor, chiar și o creștere [13].

Figura 6.1. Gaze naturale în stocare (mlrd. m³) și nivelul de umplere ale UE-27 (%)

Sursa: ENTSO-G Convertor: www.unit-converter.gasunie.nl

Top 3 țări din UE cu cea mai mare pondere de stocarea în anul 2023 au fost [13]:

Portugalia - cu o pondere de 107,15%, însumând 0,41 mlrd. m³.

România - 102,80 %, însumând 3,58 mlrd. m³.

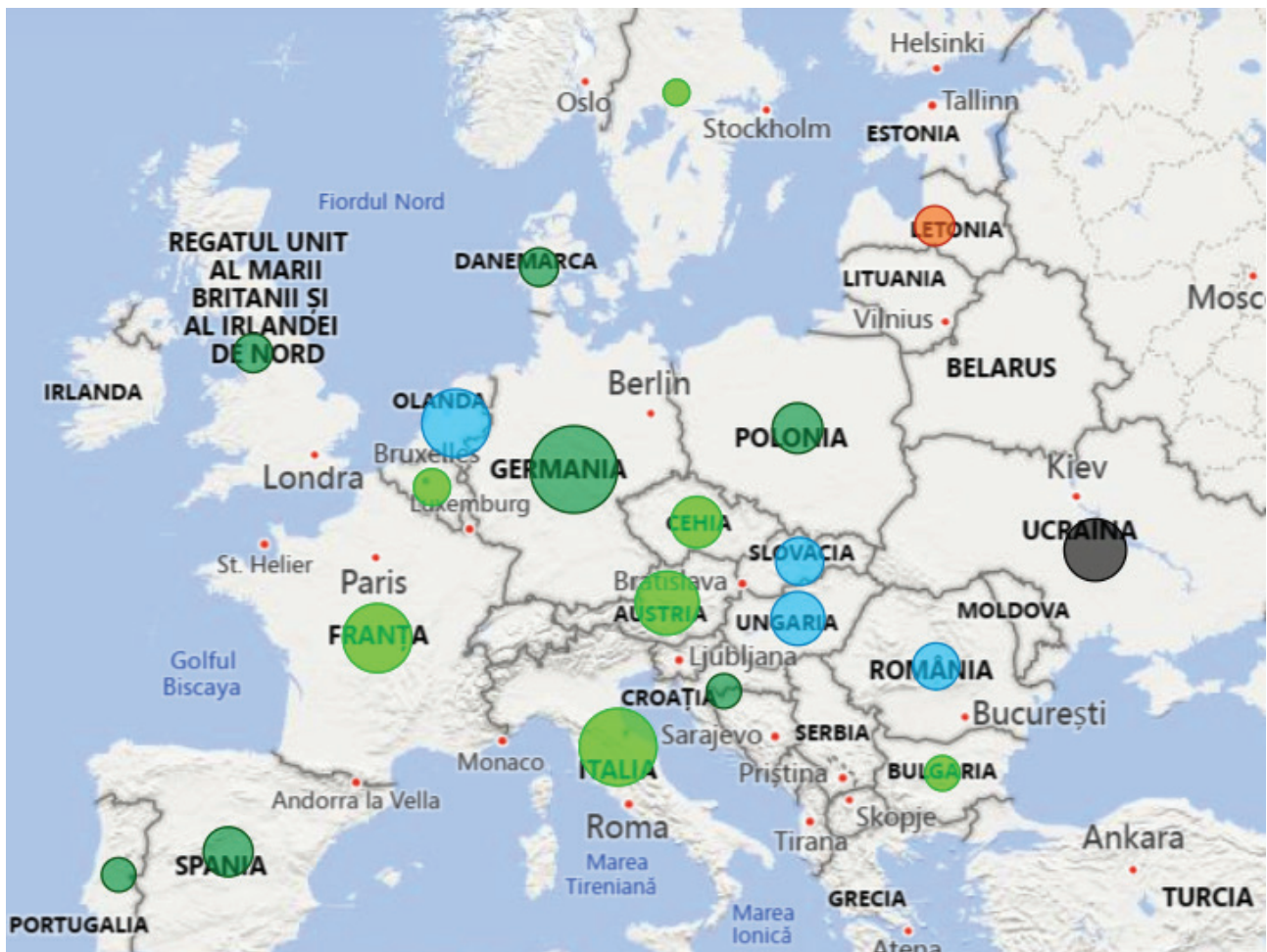
Spania - 100,42%, însumând 3,48 mlrd. m³.

Top 3 țări cu ponderea de stocarea cea mai mică din UE în anul 2023 au fost:

Letonia - 2,25 mlrd. m³, cu o pondere de 95,85%.

Croația - 96,85 %, însumând 0,51 mlrd. m³.

Bulgaria - 97,66 %, însumând 0,61 mlrd. m³.

Figura 6.2. State cu stocuri de gaze

Notă: Este reprezentat statele care dețin stocuri de gaze, nu este luat în considerare ponderea de stocare.

Sursa: ENTSO-G.

6.1. State unde predomină gazul rusesc în stocurile formate

Anterior am demonstrat prin ce țări trec conductele de gaze cu gaz rusesc, dar nu am determinat ce pondere deține din totalul de aprovizionări. Respectiv, în cadrul analizei ulterioare, am luat statele care în perioada ianuarie–iulie 2023 ponderea achizițiilor de gaze din FR este mare, mă refer la procurări prin tranzit din Ucraina. În această perioadă, în mare parte, statele își constituie stocuri pentru sezonul rece viitor, deoarece consumul este mai scăzut în lunile de vară și la sfârșitul primăverii. Totuși, stocurile se formează și în alte luni, dar acest interval oferă o imagine clară a cotei aproximative a gazului rusesc în stocurile acumulate sau chiar a consumului, în special în perioadele reci ale anului, cum ar fi lunile ianuarie-martie, când cererea este mare.

Principalele state sunt:

Slovacia – se aprovizionează din tranzit în proporție de 88% din Turkstream doar 1%, din Norvegia 6% cu GNL non rus 2% și cu producția internă a UE-27 doar 2%, respectiv în mare parte predomină gazul rusesc în rezervele făcute [1].

Ungaria – se aprovizionează din transit în proporție de 15%, din conducta Turkstream 32%, din producția internă se aprovizionează cu 13%, cu gaze

din interiorul UE-27 cu 20%, se aprovizionează din Azerbaidjan cu 5 %, LNG Rusia 1% și non rusia 4%, din Regiunea Nord Africană doar 1 %, respectiv în cazul dat sursele sunt mai diversificate dar oricum predomină gazul natural din FR [1].

Ungaria depinde cel mai mult de conducta Turkstream. Aceste fluxuri sunt cel mai puțin probabil să fie întrerupte, având în vedere că Ungaria a menținut relații mai strânse cu FR și Gazprom decât alte țări din UE. Ungaria a semnat chiar o prelungire a acordului său de cumpărare a gazului rusesc după invazia rusească asupra Ucrainei. Ungaria are în prezent un volum mai mare de gaz stocat decât cererea totală de iarnă, ceea ce înseamnă că țara va gestiona o întrerupere a Rusiei [1].

Austria – se aprovizionează din tranzit în proporție de 46%, din Norvegia 27%, GNL non rusia 10% și GNL rusesc doar 2%. Din producția proprie se aprovizionează doar cu 4%, din interiorul UE doar cu 6%, Regatul Unit 2%, Africa de Nord 3% și din Azerbaidjan 1% [1].

De asemenea, trebuie de menționat și de **Slovenia**, care se aprovizionează din tranzit în proporție de 30% [1].

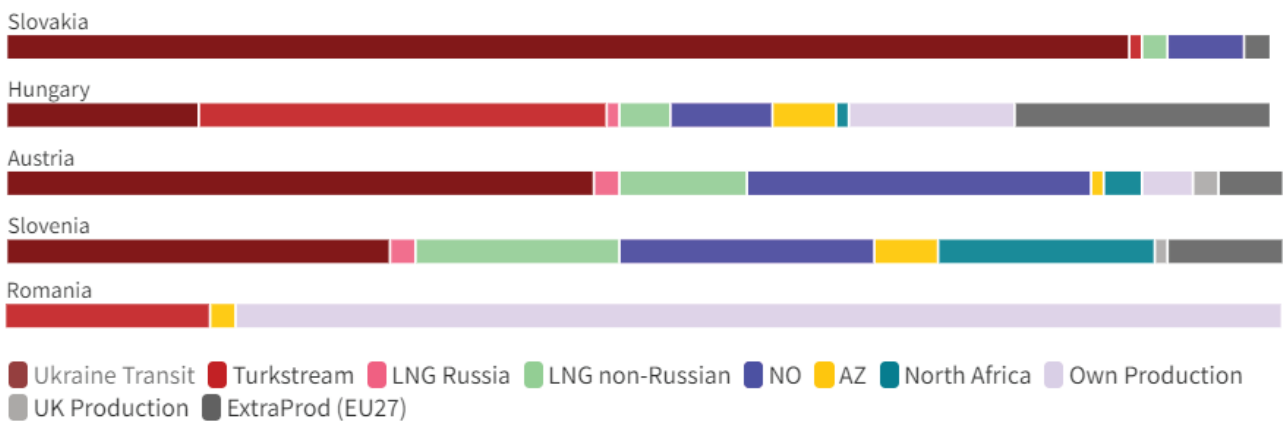

Figura 6.3. Sursele de aprovizionare cu gaze naturale în perioada ian-iul 2023, procente (%)

Sursa: Bruegel. Analiză: The European Union is ready for the 2023-24 winter gas season.

Austria, Slovacia, Slovenia, Ungaria s-ar confrunta cu cele mai mari impacturi directe estimate de la o întrerupere a gazului rusesc care tranzitează Ucraina. Împreună, aceste țări direct afectate, au în prezent mai mult gaz în stocare 20,47 mlrd. m³

(200 TWh) decât au consumat în total în timpul iernii 2022-2023 adică 16,99 mlrd. m³ (166 TWh). Ipotetic, regiunile au suficient gaz în depozit pentru a gestiona singur iarna, în cazul întreruperii tranzitului prin Ucraina [1].

Figura 6.4. Transport de gaze naturale prin tranzit în alte state membre ale UE

Sursa: Theconversation

De asemenea, trebuie să luăm în calcul și aprovizionările cu GNL, astfel principalele state sunt:

Peninsula Iberica este regiunea cea mai expusă în cazul în care GNL rusesc a reprezentat 35% din totalul importurilor de gaze naturale către Spania 25% și Portugalia 10%. Problema este că Peninsula Iberică nu este bine conectată la rețeaua europeană mai largă de gaze. De asemenea, printre alte state se numără și Franța cu 13% , Belgia cu 11% și Grecia [1].

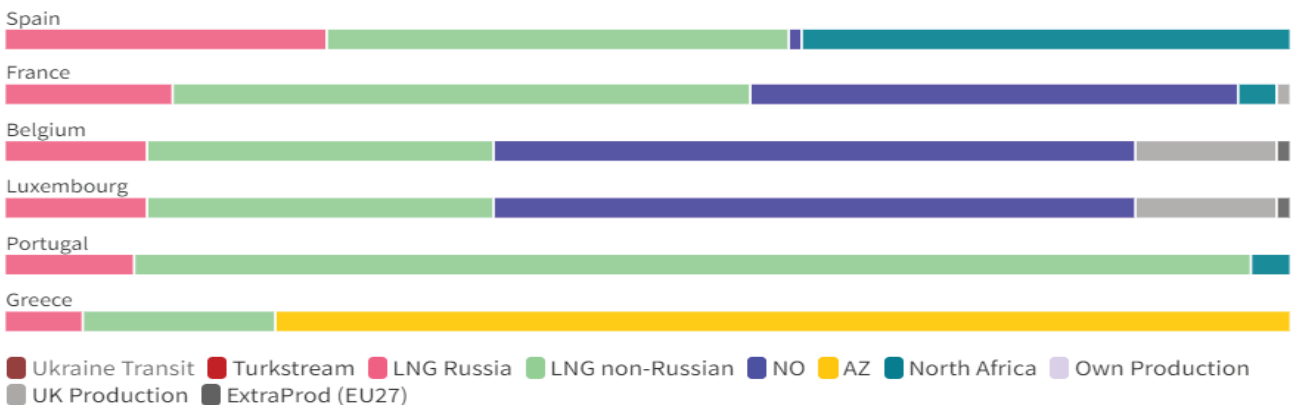

Figura 6.5. Principalele state din UE care se aprovizionează cu GNL din Rusia

Sursa: Bruegel. Analiză: The European Union is ready for the 2023-24 winter gas season.

În concluzie, perspectivele pieței pentru viitorul sezon de iarnă din UE sunt pozitive. Pașii întreprinși pentru diversificarea importurilor de gaze, extinderea capacității de regazificare a GNL și implementarea energiei regenerabile, pun UE într-o poziție mult mai bună pentru a face față șocurilor de pe piața gazelor în 2024 decât în 2021 și anul trecut conform bruegel [1].

Dintre aprovizionările din propriile resurse, cele mai mare pondere o are:

- România - 82%
- Croația - 29%
- Polonia/Olanda - ambele câte 21%.

7

Producerea de gaze naturale în UE-27

Producția de gaze naturale în UE a scăzut cu aproximativ 9% în primele nouă luni ale anului 2022. Aceasta a rezultat, în principal, din reducerile din Țările de Jos, cel mai mare producător de gaze din UE. Producția de gaze din zăcămintul Groningen din Țările de Jos a scăzut cu mai mult de o treime (sau 2 mlrd. m³) în primele nouă luni ale anului 2022. Producția de gaze non-Groningen din Țările de Jos a continuat să scadă, de asemenea, cu 10% în comparație cu ultimul an. Pe alte piețe, producția internă a rămas fie stabilă, fie a scăzut ușor [5].

Se presupune că producția de gaze naturale în UE va scădea cu aproximativ 5% în 2023. Producția de gaze din Groningen a fost limitată la 2,8 mlrd. m³ pentru anul gazier 2022/23 (în scădere de la 4,5 mlrd. m³ în anul precedent) și extracția la domeniul ar trebui să înceteze complet până în 2024 cel târziu. Capacitatea tehnică de producție dispo-

nibilă la Groningen ar putea juca un rol în reducerea tensiunilor dintre cerere și ofertă, care predomină în Europa și pe piața globală de GNL. Cu toate acestea, creșterea producției rămâne o măsură de ultimă instanță din cauza riscului de cutremure cauzate de producția de gaze din zăcămint [5].

În România, producția de gaze naturale urmează să crească din proiectul Midia Gas Development și din zăcămintele offshore Doina și Ana, care au început în iunie. Cu o rezerve de gaze estimate la 10 mlrd. m³, Midia va furniza 0,5 mlrd. m³ în 2022 și 1 mlrd. m³ pe an în perioada 2023-2026 – compensând declinul din zăcămintele mai mature [5].

În Danemarca, revenirea zăcămintului Tyra a fost amânată până la sfârșitul anului 2023 sau începutul lui 2024. Câmpul era în reamenajare din 2018 și va furniza 2,8 mlrd. m³ în fiecare an pieței europene odată ce va fi operațional [5].

8 Tranzitul prin Ucraina

Începând cu 2014, relațiile politice dintre FR și Ucraina s-au deteriorat brusc. Nu a fost prima criză de gaze dintre cele două țări, cele mai recente crize anterioare fiind în anii 2005 și 2009. În acest context, și în vederea menținerii aprovizionării cu gaze către Europa, S.A.D. „Gazprom” a accelerat acțiunile menite să elimine tranzitul de gaze prin Ucraina și, astfel, să înlăture dependența față de Ucraina. În acest sens, au fost accelerate construcțiile a două proiecte: TurkStream (prin Marea Neagră, către Turcia, cu conexiuni către Grecia și Bulgaria) și Nord Stream-2. Relațiile contractuale dintre companiile ucrainene și S.A.D. „Gazprom” urmau să expire la sfârșitul anului 2019. Astfel, pentru a rezolva disputa privind gazele între FR și Ucraina, și pentru a asigura continuarea tranzitului de gaze prin Ucraina, Comisia Europeană a organizat mai multe întâlniri tripartite la nivel înalt, coordonate de către vicepreședintele Comisiei, Maroš Šefčovič, ceea ce a adus la prelungirea acordului [41].

Ținând cont de înrăutățirea relațiilor cu FR, Ucraina s-a pregătit rapid la acest capitol și începând cu noiembrie 2015 a început să dezvolte o piață internă a gazelor în conformitate cu reglementările UE, ceea ce a condus și la formarea unei piețe cu peste 70 de furnizori activi. În prezent, gazul consumat este originar din extracțiile realizate atât per intern, cât și transportate de pe piețele UE. Pentru a sprijini alimentarea cu gaz, Ucraina, de asemenea, se bazează pe instalațiile de stocare a gazului de aproximativ 30 mlrd. m³ [41].

În prezent, conform ultimelor date, Ucraina a declarat că nici nu va prelungi un acord de cinci ani cu compania de stat rusă de gaze Gazprom pentru a transporta gazul rusesc în Europa și nici nu va semna un alt acord. Conform acordului actual semnat de către Moscova și Kiev în 2019, FR plătește Ucrainei să exporte gaze către Europa prin intermediul rețelei sale de conducte. Acordul urmează să expire la sfârșitul anului 2024. Ministrul Energiei al Ucrainei, Gherman Galușenko, a declarat: „Pot confirma că nu avem de gând să încheiem niciun acord suplimentar sau să extindem acest acord (actual)” [16].

Oprirea fluxurilor de gaze rămase prin Ucraina ar avea un impact asupra mai multor țări europene, care încă primesc gaz rusesc prin acest coridor de tranzit. Printre aceștia se numără și Austria, care înainte de invazia rusească asupra Ucrainei, a primit aproape 80% din gazul său din FR. Compania energetică austriacă OMV are un contract de furnizare pe termen lung cu Gazprom din FR, valabil până în 2040, livrările sosind prin Ucraina. Șeful OMV, Alfred Stern, a declarat pentru Financial Times din Londra în iulie, că va continua să i-a gaz atâta timp cât Gazprom va continua să-l furnizeze. Slovacia, Croația primesc și gaze rusești prin rutele de tranzit ucrainene în baza unor contracte pe termen lung cu Gazprom, potrivit Centrului pentru Politică Energetică Globală [12].

Teritoriul Republicii Moldova constituia o cale importantă de tranzit prin care se asigură aprovizionarea cu gaze naturale la nivel regional (tranzitul gazului rusesc prin Ucraina și Republica Moldova spre România, Bulgaria, Turcia, Grecia și Macedonia de Nord). De remarcat că, până în anul 2018, prin conductele transbalcanice, pe teritoriul Republicii Moldova erau tranzitate până la 18-20 mlrd. m³/an. Însă, începând cu anul 2019 acesta a scăzut semnificativ, aproximativ 10 mlrd. m³/an în anul 2019, 1 mlrd. m³ /an în anul 2020 și doar 0,68 mlrd. m³/an în anul 2021. Motivul principal, care a generat reducerea volumelor de gaze naturale transportate prin rețelele S.R.L. „Moldova-transgaz”, este diversificarea căilor de transport al gazelor naturale din FR spre Balcani, inclusiv punerea în funcțiune în anul 2020 a conductei Turkstream, cu o capacitate combinată de 31,5 mlrd. m³/an [39].

Republica Moldova, până la invazia FR în Ucraina, depindea în mare parte de Gazprom, fiind principala sursă de aprovizionare. Fiind țară contractantă a Comunității Energetice din 2009, Republica Moldova și-a asumat procesul de transpunere a legislației UE în sectorul energetic. Astfel, în cadrul întrunirii Consiliului Ministerial al Comunității Energetice, care a avut loc pe data de 6 octombrie 2011 în Republica Moldova, Guvernul Republicii Moldova a semnat decizia nr. D/2011/O2/MC-EnG care prevede că țara urmează să implementeze prevederile Pachetului III Legislativ începând cu 2015. Astfel, ținând cont de faptul că 100% din gazul natural consumat în Republica Moldova este importat din FR, nefiind o altă opțiune de import, introducerea pachetului III oferă posibilitatea de a crea condițiile pe piețele de energie electrică și gaze naturale necesare pentru îmbunătățirea, în primul

rând, a securității furnizării, prin apariția de noi producători și furnizori. În al doilea rând, se oferă posibilitatea de integrare în piața regională de energie din sud-estul Europei, cu o perspectivă ulterioară de integrare în piața UE, ceea ce presupune deschiderea oportunităților de investiții pentru companiile interesate de producerea de energie electrică. Cât privește beneficiile indirecte, în urma acceptării Pachetului III Energetic, în afară de faptul că se realizează anumiți pași care duc la apropierea de UE, Republica Moldova va putea accesa diferite fonduri europene pentru dezvoltarea sectorului energetic [24].

De asemenea, la baza Pachetului III legislativ energetic se află preocuparea UE în promovarea regulilor pieței, în special în relațiile dintre consumatori și furnizori și concurența dintre diferiți producători de energie. Pentru a îmbunătăți condițiile de piață, în special de acces al noilor companii care se ocupă de producerea și furnizarea energiei electrice sau a gazelor naturale, Comisia Uniunii Europene a venit cu propuneri de separare a activităților de transport, de cele de producere și furnizare, asigurând astfel acces la serviciile de transport pentru orice companie care intenționează să intre pe piața internă de energie electrică sau gaze cu activități de producere sau furnizare. Separarea este menită să prevină situațiile în care companiile ce se ocupă concomitent de producerea, dar și de transportarea energiei electrice sau gaze naturale, profită de pozițiile lor privilegiate pe piață și blochează accesul altor concurenți la rețelele de furnizare de energie electrică sau gaze naturale. Astfel, urmează să fie eliminate conflictele de interese, promovate investițiile în rețele, și prevenit comportamentul discriminatoriu față de jucătorii de pe piață [25].

La nivel legislativ, Pachetul III oferă și trei alternative pentru separarea de proprietate. Separarea proprietăților – această opțiune prevede ca aceeași persoană sau aceleași persoane, care controlează OST, să nu aibă dreptul să dețină, direct sau indirect, orice interes pentru companiile care produc, furnizează și stochează energie electrică sau gaze. Operatorul Independent de Sistem (OIS) și Operatorul independent de transport („OIT”). Potrivit opțiunii OIS, compania de furnizare poate să dețină în proprietate rețele de transport, însă trebuie să cedeze unei companii independente activitățile ce țin de operare, întreținere și investiții în rețea [25].

OIT poate să rămână parte componentă a unui grup, cu condiția ca să activeze conform următoarelor reguli: să aibă o autonomie decizională și financiară, să dispună de mijloacele tehnice necesare pentru derularea activității, să aibă personal etc. El trebuie să mai dețină o independență garantată printr-o serie întregă de împuterniciri legate de operarea rețelei de transport. Deciziile privind investițiile necesare trebuie să fie luate la nivel de companie, fără intervenția unei altei companii. Compania de transport trebuie să fie o societate pe acțiuni separată legal, care va deține o denumire diferită de cea a companiei mamă. Existența regulilor de joc într-o piață competitivă a oferit consumatorilor avantaje din diferite puncte de vedere, prin faptul creării unui mecanism eficient de stabilire a prețurilor pe piață, fiind un semnal încurajator pentru investiții în infrastructură și ridicarea nivelului de eficiență energetică pe partea de producere, furnizare, transport și distribuție și, desigur, reducerea emisiilor în atmosferă a gazelor cu efect de seră [25].

Factorul cel mai principal în implementarea Pachetului III este că elimină poziția dominantă deținută în sectorul de gaze naturale, unde S.A. „Moldovagaz” deține mai mult de 90%. Anume pierderea pozițiilor pe piață motivează concernul rus Gazprom – acționarul majoritar care deține 50,0% +1 din acțiunile Moldovei Gaz – să tergiverseze separarea. Angajamentul de a implementa pachetul energetic a fost luat în 2012, iar termenul a fost extins de două ori, până în 2016

și până în 2020. În data de 26.02.2020, Agenția Națională de Reglementare în Energetică (ANRE) a aprobat un plan de măsuri privind separarea operatorului sistemului de transport Moldova-transgaz de compania mamă Moldovagaz. Planul respectiv prevede implementarea procesului de separare, conform Modelului III – OIT – în 12 etape distincte, pe parcursul cărora vor fi realizate 23 de acțiuni de bază și 61 de acțiuni suplimentare, care urmează a fi îndeplinite până la 1 octombrie 2020. În conformitate cu Planul enunțat, măsurile principale de asigurare a independenței OST sunt [41]:

- ▶ constituirea de către S.A. „Moldovagaz” a unei noi întreprinderi, care va prelua activitatea de furnizare a gazelor naturale;
- ▶ datoria istorică a S.A. „Moldovagaz” va rămâne sub responsabilitatea companiei-mamă, noul OIT fiind exonerat în acest sens;
- ▶ atribuirea S.R.L. „Moldovatransgaz” a activelor aferente activității de transport al gazelor naturale cu drept de proprietate;
- ▶ renunțarea de către S.R.L. „Moldovatransgaz” la controlul deținut asupra S.R.L. „Transauto-gaz”;
- ▶ în contextul păstrării activității de aprovizionare a S.A. „Moldovagaz”, se prevede crearea unei noi unități, pentru a evita conflictul de interese dintre S.A. „Moldovagaz” și compania-fiică OIT;
- ▶ furnizarea resurselor financiare necesare către OST;
- ▶ aprobarea programului de conformitate a OST;
- ▶ inițierea procedurii de certificare a OST;
- ▶ entitatea corporativă separată implică necesitatea înregistrării logo-ului, graficului companiei la Agenția de stat pentru proprietate intelectuală (AGEPI), urmând să fie diferită decât cea a S.A. „Moldovagaz”, ceea ce presupune oferirea Moldovatransgaz a dreptului efectiv de a lua decizii, independent de Moldovagaz, în ceea ce privește activele necesare pentru exploatarea, întreținerea, modernizarea și dezvoltarea rețelelor de transport

al gazelor naturale, precum și dreptul de a obține finanțare pe piețele de capital, în special prin împrumuturi și prin aport de capital. Compania trebuia să-și formeze o identitate corporativă separată, să-și asigure independența personalului și a managementului [25].

Planul urma să fie implementat până în octombrie 2020, însă termenul a fost amânat de câteva ori. În final, a fost stabilită data de 10 septembrie 2023. Însă în 2023, Moldovagaz a informat ANRE despre imposibilitatea de a prezenta în termenul stabilit toate documentele necesare pentru încheierea procesului de separare și certificare a companiei de transportare a gazelor naturale către Moldovatrangaz conform modelului „OIT” [25].

„Acest lucru se datorează lipsei de consens între principalii acționari ai întreprinderii în privința câtorva prevederi care urmau să fie agreate înainte de aprobarea documentelor necesare pentru obținerea certificării Moldovatrangaz”, se menționează într-un comunicat de presă al Moldovagaz. La rândul său, ANRE a amintit companiei despre angajamentul Republicii Moldova de a liberaliza piața gazelor naturale [25].

ANRE a menționat că autoritățile au făcut tot posibilul ca Moldovatrangaz, și fondatorul său Moldovagaz, să-și poată îndeplini cât mai curând această obligație, dar orice încercare a fost blocată de fiecare dată de către acționarul majoritar, adică de către Gazprom. Parlamentul Republicii Moldova a anticipat un astfel de scenariu și, în iulie 2022, a aprobat o lege potrivit căreia, dacă Moldovatrangaz nu reușește să se conformeze cerințelor de separare în termenul stabilit, ANRE îi poate retrage licența și desemna un operator independent al sistemului de transport de gaze naturale [25].

Astfel, a fost transferat sistemul de transport către compania Vestmoldtrangaz, care administrează gazoductul Iași - Chișinău - Ungheni și are certificatul OIT, cerut de lege și pe care se opune să-l obțină Moldovatrangaz [25]. Acționari ai Vestmoldtrangaz sunt Trangaz din România (75%) și BERD cu 25% [26].

De asemenea, trebuie de menționat faptul că dintre cele trei companii care desfășoară activități de transport, doar S.R.L. „Vestmoldtrangaz” rămâne a fi singura companie ce îndeplinește cerințele pentru certificare, conform Pachetului energetic III al UE și se clasifică în prima opțiune de „Separare totală a proprietăților”, a doua companie S.R.L. „Moldovatrangaz”, desfășoară activități de transport al gazelor naturale în conformitate cu cerințele Pachetului energetic II al UE, aceasta este separată atât juridic, cât și funcțional, de alte activități și S.R.L. „Tiraspoltrangaz”, care este o filială distinctă a S.A. „Moldovagaz”, își desfășoară activitatea în regiunea separatistă transnistreană [41].

Al doilea pas spre diversificarea surselor de aprovizionare a fost făcut în anul 2014, când a fost finalizată construcția interconexiunii cu România (gazoductul Iași-Ungheni). Ulterior, întru asigurarea funcționării interconexiunii la întreaga capacitate, în anul 2020 au fost finalizate lucrările de construcție a gazoductului Ungheni - Chișinău, realizate de către investitorul extern SNTG Trangaz SA, prin intermediul Eurotrangaz S.R.L. Pentru a utiliza interconexiunea Iași-Ungheni-Chișinău, la capacitate maximă (2,2 mlrd. m³/an), pe teritoriul României a fost construit gazoductul Onești - Gherăești - Lețcani și două stații de comprimare, Onești și Gherăești. Interconectarea sistemului de transport al gazelor naturale din Republica Moldova, la sistemul de transport al gazelor naturale din România, avea ca obiectiv pe termen scurt de a oferi alternative de aprovizionare cu gaze naturale în situații de urgență și un obiectiv strategic pe termen lung de a beneficia de interconexiunile românești existente cu alte țări europene [39].

Cu toate acestea, până la invazia rusească în Ucraina, rata de utilizare a capacității tuturor conductelor transfrontaliere, conform datelor din anul 2021, era de numai 9%, fiind transportate prin sistemul național de transport al gazelor naturale al Republicii Moldova (inclusiv prin rețelele S.R.L. „Tiraspoltrangaz”) aproximativ 4 mlrd. m³ (din care tranzitate - 0,678 mlrd. m³) [39].

SRL "MOLDOVATRANSGAZ"

Schema rețelelor de transport al gazelor naturale

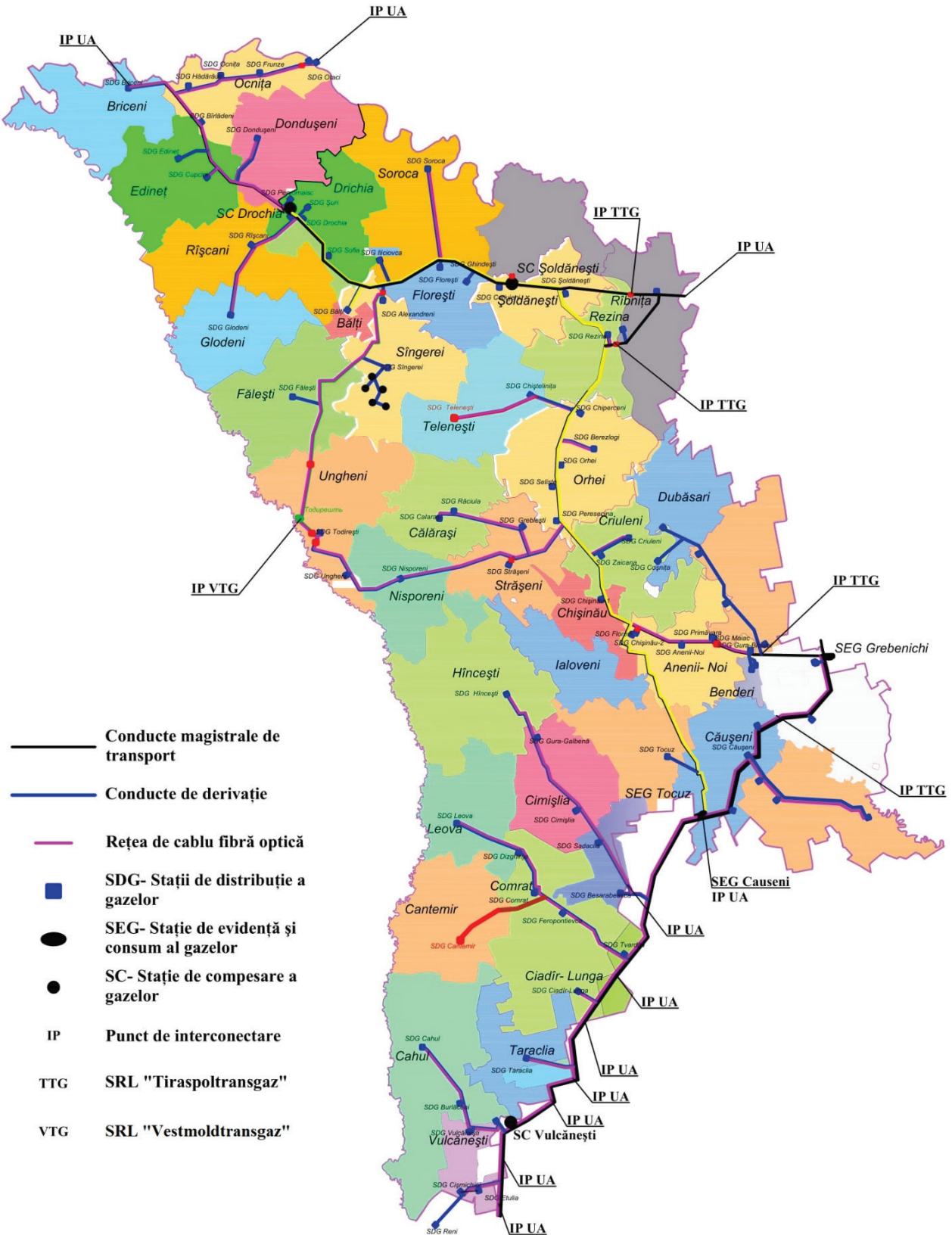

Figura 9.1. Infrastructura sistemului de transport gaze naturale pe teritoriul Republicii Moldova

Sursa: S.R.L. „MOLDOVATRANSGAZ”

Adițional trebuie de menționat o acțiune întreprinsă de către RM pentru a accelera integrarea piețelor de gaze europene și a diversifica aprovizionarea cu gaze. Astfel, în februarie 2015, 15 țări din UE și Comunitatea Energetică, printre care și RM, au înființat un grup de lucru la nivel înalt, cu inițiativă în domeniul interconexiunilor gazelor în Europa Centrală și de Sud-Est, CESEC, considerată a fi potențial afectată. Scopul grupului este de a coordona eforturile pentru a facilita proiectele transeuropene, care diversifică aprovizionarea cu gaze în regiunea transfrontalieră, precum punerea în aplicare a unor norme armonizate. În acest sens, a fost semnat atât Memorandumul de Înțelegere referitor la abordarea comună pentru preîntâmpinarea provocărilor în domeniul diversificării aprovizionării cu gaze naturale și asigurarea securității livrabililor acestora, cât și Planul de Acțiuni cu lista de proiecte CESEC, care include și componenta de extindere a gazoductului

Ungheni-Chișinău, precum și asigurarea fluxului invers de gaze al conductei Transbalcanice. O realizare importantă, pentru siguranța energetică a țării, o constituie includerea operatorilor naționali de transport și de sistem – SA „Moldovagaz” și S.R.L. „Moldovatransgaz” – în Memorandumul de Înțelegere, semnat anterior de către țările participante în proiectul conductei Transbalcanice. Această realizare a permis angajarea companiilor naționale în antrenarea exercițiului de asigurare a fluxului invers de gaze pe magistrala respectivă [41].

De asemenea, o altă problemă pe lângă cele enumerate, cu care se confrunta RM, pe lângă faptul că se aproviziona doar dintr-o sursă, este că nu existau depozite proprii de stocare a gazelor și nu avea acorduri de stocare a gazelor naturale în țările vecine și nu exista acces la gazele naturale lichefiate.

9.1. Sistarea livrărilor de către Gazprom și adoptarea la noi condiții a RM

Contractul anterior pe termen lung dintre SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom” (semnat în 2006) a expirat în 2011. De atunci, părțile nu au reușit să renegocieze și să semneze un nou contract pe termen lung, astfel încât în fiecare an acordul anterior este prelungit anual. În anul 2021 (29 Octombrie), printr-un acord adițional, contractul cu privire la furnizarea gazelor naturale încheiat între SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom” a fost prelungit pentru o perioadă de 5 ani, până la 30 septembrie 2026. Volumele lunare planificate de furnizare a gazelor, pentru ambele maluri, fiind agreeate doar pentru perioada noiembrie 2021 – octombrie 2022 [39].

Contractul nou semnat a înregistrat câteva modificări. În primul rând, a fost introducerea unei noi formule de calcul, propusă de partea moldovenească, ceea ce a determinat ca începând cu octombrie 2021, RM să se confrunte cu o creștere semnificativă a prețurilor la gazele naturale, ca urmare a creșterii acestora pe piețele spot de

gaze din UE, cât și a contractului modificat cu furnizorul de gaze SAP „Gazprom” [39].

De asemenea, contractul dat mai prevedea și că autoritățile moldovenești s-au angajat să efectueze un audit asupra datoriei SA „Moldovagaz” (malul drept) și să faciliteze semnarea unui Acord de stingere a datoriilor între SA „Moldovagaz” și SAP „Gazprom” până la 1 mai 2022. Totodată, un acord interguvernamental mai larg de cooperare în sfera energetică ar fi trebuit semnat de către guvernele naționale până la sfârșitul anului 2022. Având în vedere că autoritățile de la Chișinău nu au reușit să efectueze un audit al datoriilor SA „Moldovagaz” (malul drept) până la termenul stabilit (contractul cu compania internațională de audit fiind încheiat abia în luna august 2022 și prevede un termen de realizare a auditului financiar de până la 31 ianuarie 2023), a crescut riscul limitării sau sistării furnizării gazelor naturale de către SAP „Gazprom” [39].

Ținând cont de tensiunile între SA Moldovagaz și Gazprom, dar și de invazia FR în Ucraina, s-a constituit Comisia pentru Situații Excepționale care a constatat/stabilit pe data de 13.10.2021 (Proces verbal nr. 12-53-242-7749), situație excepțională pe piața gazelor naturale, pentru a dispune de posibilitatea intervenției prompte în scopul asigurării securității aprovizionării cu resurse energetice [39].

Factorul principal care a determinat ca Gazprom să întrerupă unilateral furnizările de gaze naturale în partea dreaptă a Nistrului ține de raportul de audit pe care s-a obligat RM să îl facă, conform termenilor stabiliți în contract. Chișinăul nu a reușit să-l elibereze în termenii stabiliți și abia în luna august 2022, Agenția Proprietății Publice a semnat un contract de achiziționare a serviciilor de audit financiar și juridic independent al datoriei Moldovagaz față de Gazprom. Chișinăul contractase companiile Wikborg Rein Advokatfirma AS din Norvegia și Forensic Risk Alliance & Co din Marea Britanie. Acestea s-au obligat să facă auditul datoriilor istorice până pe 30 ianuarie 2023. Pentru serviciile prestate, RM s-a angajat să le achite 800 000 de euro în care urmau să fie analizate modul în care au fost repartizate de către „Moldovagaz” (și întreprinderile predecesoare) plățile pentru consumul de gaze între consumatorii de pe malul drept și cel stâng. La fel, auditorii trebuiau să se concentreze pe evaluarea activelor transmise anterior către „Gazprom” ca decontare (parțială) a datoriilor pentru gazele livrate consumatorilor de pe malul drept și vor efectua, la necesitate, reevaluarea acestor active. Cu toate acestea, Gazprom a insistat asupra prezentării unui raport de audit până la 1 octombrie 2022 în care amenința cu ruperea acordului de livrare al gazelor din cauza că nu a fost semnat un document bilateral pentru reeșalonarea datoriilor. Autoritățile de la Chișinău au declarat, însă, că acest termen este ireal [27].

Cele două companii străine nu au reușit să definească raportul de audit până la 30 ianuarie 2023, așa cum se angajaseră. Potrivit ministrului, autoritățile au achitat, în cele din urmă, pentru realizarea raportului de audit 1,15 milioane de euro,

adică cu 350 de mii de euro mai mult decât suma convenită inițial. Ministerul Energiei a anunțat că va prezenta rezultatele raportului de audit la 30 august [27].

Cu referire la raportul de audit, o parte „semnificativă” din datoriile Moldovagaz față de Gazprom s-a acumulat din motiv că gigantul rus a acoperit niște cheltuieli ale companiei de la Chișinău, considerate inacceptabile de către ANRE, conform ministrului Victor Parlicov [27].

Astfel, datele auditului conform datelor din raportul de activitatea al Moldovagaz pentru anul 2023-2024 a stabilit că datoria totală față de Gazprom și Factoring Finance este de 756 584 129 USD dintre care 172 242 518 USD a fost acumulată în perioada 08.1991-06.1999, următoarea a fost acumulată în perioada 07.1999-12.2002 în sumă de 105 921 543 USD. Astfel, în aceste perioade s-au acumulat în total 278 164 061 USD dintre care 275 914 205 USD către Factoring Finance, dar este lipsă de documente confirmatoare. Auditorii au solicitat în repetate rânduri documente doveditoare, dar Gazprom nu a răspuns, chiar dacă în conformitate cu bunele practici internaționale, este interesul creditorului de a demonstra documentar existența datoriei. De asemenea, Ministerul Energiei a punctat faptul că documente găsite referitoare la această pretinsă sumă ar indică faptul că aproape 50% din valoarea acesteia reprezintă penalități pentru neplată. O parte a fost formată în urma aplicării unor rate a dobânzii exagerat de mari în contextul pieței, de cca 0,35% pe zi, în dolari SUA [28]. Ultima datorie a fost acumulată în perioada 01.2003-10.2021 în sumă de 478 420 068 USD, dintre care 400 000 000 USD sunt subiectul deciziilor de arbitraj, care nu pot fi aplicate în RM și, de asemenea, 143 000 000 USD - costuri și investiții efectuate de către Moldovagaz, dar neacceptate și neincluse în tarif de către ANRE [29]. Dar această datorie pretinsă are termen de executare depășit, atât conform legislației moldovenești, cât și celei a FR, pentru că decizii arbitrale pe aceste pretinse sume au fost pronunțate în perioada 2008-2020 și nu pot fi executate după un termen de 3 ani [28].

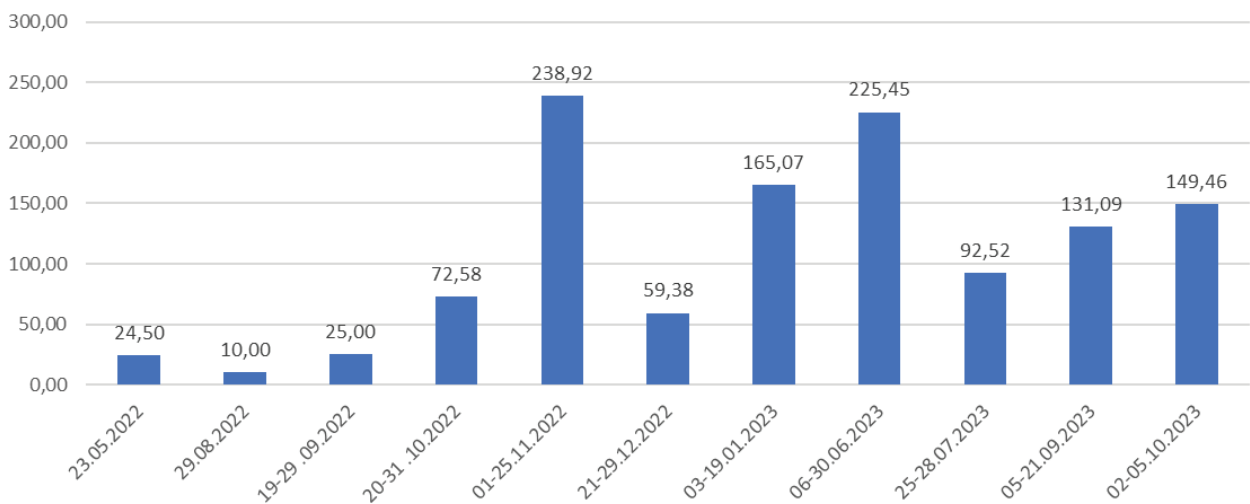
De asemenea și Gazprom are datorii față de RM prin faptul că nu ar fi plătit corespunzător circa 160 de milioane de dolari pentru tranzitul de gaze pe teritoriul RM începând cu anul 2007. Deși Moldovatransgaz (întreprindere deținută de către Moldovagaz) era la acel moment singurul operator de sistem licențiat din RM, Gazprom a achitat doar jumătate din taxa de tranzit către Moldovagaz, cealaltă jumătate achitând-o către Tiraspoltransgaz, o întreprindere înființată de către regiunea separatistă transnistreană. Această împărțire a taxei vine în contradicție cu contractul de tranzit și practica internațională. Plus la aceasta, auditorii internaționali au confirmat informații semnalate anterior, dar care nu au atras atenția organelor de drept. Chiar de la înființarea întreprinderii mixte moldo-ruse au fost comise mai multe acțiuni ce ridică semne de întrebare privind legalitatea lor. De exemplu, este vorba de subevaluarea substanțială a rețelelor de transport al gazelor naturale, transmise de către stat în anii 1990 în capitalul Gazsnabtranzit, predecesorul Moldovagaz, în contul unei pretinse datorii de 50 de milioane de dolari. Rețelele au fost transmise la prețul de bilanț și nu la cel de piață, în condițiile inflației galopante din anii 1990. Mai mult, cu această sumă ar fi fost stinsă o datorie a malului stâng, în loc de pretinsa datorie a malului drept a Nistrului [28].

Ținând cont de rezultatul auditului, Guvernul RM, în calitate de acționar, propune ca Moldovagaz să achite suma de 153 573 000 lei (ceea ce la rata de schimb curentă constituie circa 8.6 mln. dolari) pretinsa datorie către Gazprom, și Gazprom să cauzeze restul pretinsei datorii [28].

Gazprom susține că raportul auditorilor nu a fost aprobat de către Consiliul de Supraveghere al SA „Moldovagaz” așa cum prevăd acordurile dintre Gazprom și Guvernul RM, declarând că „Auditorul și condițiile licitației pentru achiziționarea serviciilor sale au fost stabilite unilateral de către partea moldovenească, fără acordul Gazprom și

Moldovagaz. Concluziile auditorului nu pot afecta în niciun fel valoarea și valabilitatea datoriei menționate, mai ales că aceasta este confirmată în documentele semnate în mod regulat de Gazprom și Moldovagaz și în hotărârile arbitrale internaționale relevante” [30].

Ținând cont de aceste neînțelegeri cauzate de audit, Gazprom a întrerupt livrarea de gaze naturale în RM, astfel, în baza contractului stabilit între Moldovagaz și Gazprom, în care întreprinderea de la Chișinău nu are dreptul să procure gaze naturale din alte surse, Comisia pentru Situații Excepționale a desemnat SA Energocom în baza Contractului-Cadru EFET nr. 99/02/3/2022 din 29.08.2022 privind vânzarea și cumpărarea de gaze naturale, ca principalul furnizor de gaze naturale. Astfel, în perioada 23 mai 2022 – 19 ianuarie 2023, compania deținută în proporție de 100% de stat a cumpărat circa 600 mln m³, cu prețul mediu ponderat de 88,21 euro/ MWh (sau 928,96 euro/1000 m³). Au fost încheiate 55 de tranzacții, dintre care 12 tranzacții în baza dispozițiilor CSE, restul în cadrul proiectului finanțat de către BERD. A fost primul an în care Energocom a făcut tranzacții de gaze, realizând mai multe premiere pentru piața de energie din RM, inclusiv fiind folosit gazoductul Iași-Ungheni-Chișinău, ruta transbalcanică în regim revers și interconectorul dintre Grecia și Bulgaria, progrese pentru care astăzi partenerii externi laudă RM [31]. Și în perioada iunie-octombrie 2023, SA Energocom a achiziționat aproximativ 600 mln. m³ de gaze (sau 6,37 mln. MWh), la un preț mediu ponderat de 410 USD/1000 m³ (35,07 EUR/MWh). În acest scop, în perioada 6 iunie – 5 octombrie, au fost organizate peste 40 de runde de licitații pentru procurarea gazelor naturale, atât din sursele proprii, cât și din contul împrumutului oferit de BERD, dintre care 27 de runde s-au finalizat cu încheierea contractelor. Gazele naturale au fost cumpărate de la 9 companii din România, Grecia, Ungaria, Polonia, Elveția și Austria [32].

Figura 9.2. Volumele procurate de gaze naturale de către SA Energocom pe perioade, mln. m³

Sursa: SA Energocom. **Rapoarte:** Energocom a făcut publice tranzacțiile de gaze naturale realizate în ultimul an, Achizițiile de gaze naturale făcute de SA Energocom pentru sezonul rece 2023-2024.

Respectiv, procurările de gaze naturale de către SA Energocom o contribuit la diversificarea surselor de achiziționare de gaze naturale și eliminarea dependenței de gazul rusesc. De asemenea, în această perioadă a fost soluționată și o altă problemă cu care se confrunta RM, ce ținea de formarea stocurilor. Astfel, compania Energocom a format stocuri în urma deciziei Guvernului de la Chișinău la ședința Comisiei pentru situații excepționale (CSE). Astfel, țara noastră și-a făcut două tipuri de stocuri de gaze naturale, comerciale și de securitate. Stocurile comerciale sunt doar în Ucraina, iar cele de securitate în Ucraina și România. Din cele 650 mln. m³ de gaze stocate în 2023, doar 25 de mln sunt în România. În rest toate sunt în Ucraina. Și asta din cauza că în România are două constrângeri. În perioada de iarnă, viteza cu care poți extrage gaze naturale din depozite este limitată, respectiv, dacă ar stoca toate rezervele de securitate doar în România, nu s-ar putea asigura că întregul volum necesar să fie extras fizic de acolo. A doua problemă este că în România este mai scump de stocat gaze, aproximativ de 5/6 ori decât în Ucraina [33]. Astfel prețurile pentru stocare, conform Moldovatransgaz, sunt [34]:

- ▶ Ucraina (503,62 – 531,9 lei/1000 m³/zi);
- ▶ Bulgaria (1268,89 – 1782,11 lei/1000 m³/zi);

- ▶ România (1472,25 – 1763,34 lei/1000 m³/zi);
- ▶ Slovacia (1647,37 lei/1000 m³/zi);
- ▶ Polonia (2458,64 lei/1000 m³/zi).

Avantajele utilizării depozitelor de stocare [34]:

- ▶ depozitarea surplusurilor de gaze achiziționate în perioada de scădere a cererii pentru acestea în țară, cu posibilitatea retragerii acestora în momentul creșterii cererii;
- ▶ achiziționarea rezervelor de gaze în perioadele în care prețul de piață al gazelor scade;
- ▶ asigurarea securității aprovizionării cu gaze în situații neprevăzute (de exemplu, perioada toamnă-iarnă 2022-23).

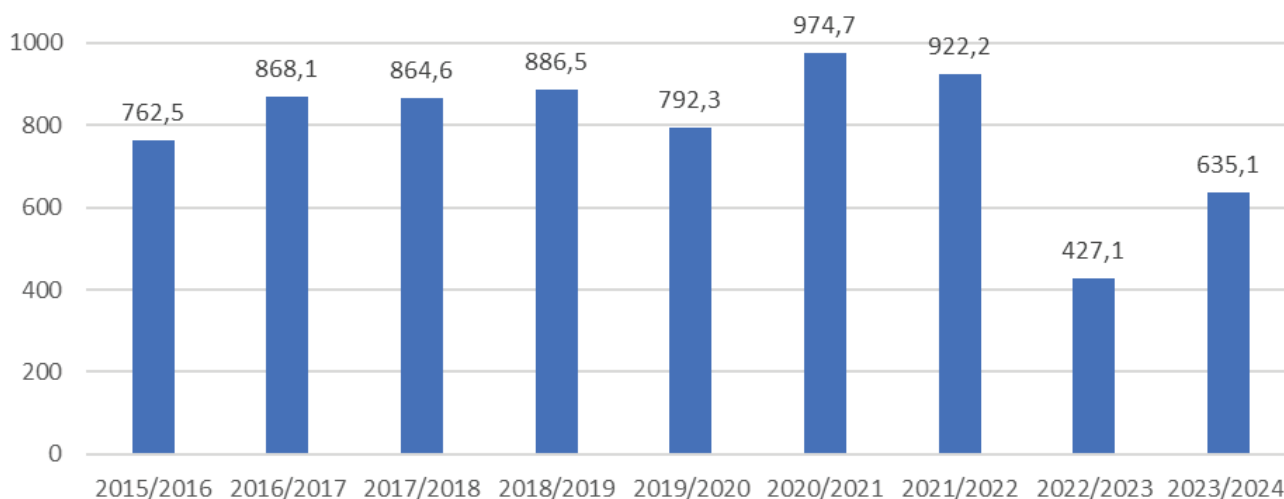
Cu toate că livrările de gaze naturale în partea dreaptă a Nistrului au încetat, determinând Guvernul de la Chișinău să întreprindă măsuri rapide pentru depășirea crizei energetice și diversificarea surselor de aprovizionare cu gaze naturale, în partea stângă a Nistrului, Gazprom nu a încetat livrările de gaze naturale. Astfel, conform Contractului nr. 1 GM-07-11 din 29.12.2006 privind condițiile de furnizare al gazelor naturale în RM și direcționat către consumatorii din stânga Nistrului valabil până la 30.09.2026, în anul 2023

au fost livrate, conform datelor Moldovagaz, circa 1 888,8 mln. m³. Iar în anul 2024 livrările de gaze naturale de la SAP „Gazprom” vor constitui circa 2 086,2 mln. m³, dintre care 2 032,6 mln. m³ sunt solicitate de către S.R.L. „Tiraspoltransgaz”. SAP „Gazprom” a confirmat în scris disponibilitatea livrării gazelor naturale în limita volumului de 5,7 mln. m³ /zi (până în luna octombrie 2024) [35].

Odată ce Gazprom a întrerupt furnizarea de gaze naturale în RM și a limitat semnificativ livrările în UE, a generat o criză energetică determinată de creșterea prețurilor și stabilirea unor panici în rândul populației. Statele din UE au întreprins măsurile necesare pentru aplanarea crizei. De

această criză a fost afectată și RM, unde s-a creat o panică în societate, iar prețurile ridicate au determinat o creștere a inflației și la general, a determinat scăderea nivelului de viață și creșterea poverii energetice.

Creșterea bruscă a prețurilor la gazele naturale are un impact semnificativ asupra comportamentului consumatorilor, în special în perioadele reci ale anului, când cererea de căldură este mai mare. Astfel, populația și-a redus consumul de la 922,2 mln. m³ la 427,1 mln. m³, înregistrând o reducere de 53,7%. În sezonul 2023/2024 se așteaptă o creștere de 208 mln. m³, determinată de scăderea prețului la gaze naturale [37].

Figura 9.3. Consumul mediu în perioada rece a anului, mln. m³

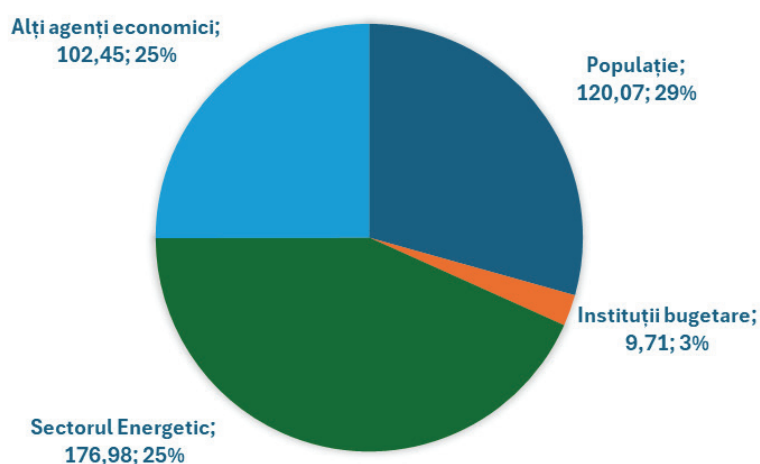
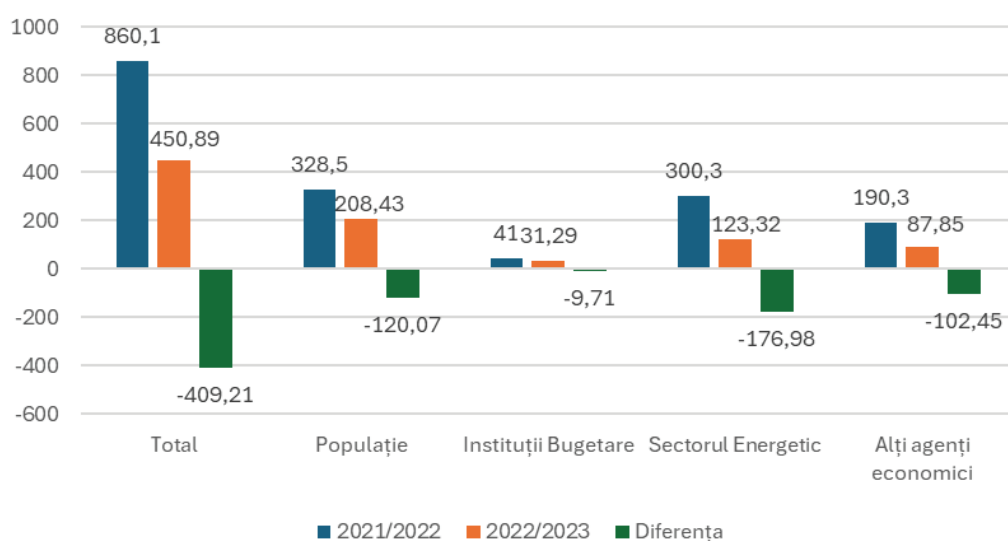
Sursa: Consumul de gaze naturale în baza datelor oficiale de pe pagina Moldovagaz și Rapoartelor de monitorizare a pieții efectuate de ANRE

Din consumul total de energie la nivel de țară, ponderea consumului de gaze naturale este de 32%. Principalii consumatori de gaze naturale în RM, în sezonul rece, până la desfășurarea crizei energetice, erau: 328,5 mln. m³ de gaze naturale (38%) sunt consumate de către populație; 303,3 (35%) – sectorul energetic; 190,3 (22%) – agenții economici; iar 41 mln. m³ (5%) – instituțiile bugetare. În perioada dată, au fost procurate cantități enorme de gaze naturale, argumentul autorităților fiindcă nu au putut anticipa că consumul v-a scădea plus și un argument fiind vremea blândă în perioada rece a anului. Analistului economic, Veaceslav Ioniță, a spus că pentru sezonul de încălzire 2022/2023 „autoritățile au știut că sec-

torul energetic nu va consuma gaze și va trece la păcură. Au știut că se va procura energie electrică din stânga Nistrului și nu se va utiliza gaz. Au trebuit să știe că agenții economici, fiind constrânși de prețurile mari la gazele naturale, vor reduce consumul, inclusiv prin trecerea la surse alternative. Și populația avea să fie într-o astfel de situație. Totuși, în luna noiembrie, 2023, populația și-a redus brusc consumul de gaze” și că „Mai mult de jumătate din achizițiile de gaze naturale s-au făcut în lunile decembrie 2022 – ianuarie 2023, când deja se cunoștea exact că consumul de gaze naturale din partea populației a scăzut considerabil, iar contribuția populației la reducerea consumului a fost de 29%” [37].

În sezonul de încălzire 2022/2023, comparativ cu 2021/2022, sectorul energetic a contribuit la reducerea consumului total de gaze naturale, înregistrând o reducere de 176,98 mln. m³, având cea mai mare contribuție, de 43%, la reducerea consumului de gaze naturale. Această reducere a consumului a fost determinată de trecerea la păcură. Populația a avut o contribuție de 120,07 mln. m³ la această reducere, ceea ce reprezintă aproximativ 29% din total. Această scădere semnificativă a consumului în rândul populației a fost determinată în principal de trei factori: 1) temperaturile ridicate de afa-

ră, care au contribuit cu circa 20% la reducerea consumului, 2) trecerea la alte surse energetice mai ieftine decât gazul natural, în special după lansarea și mediatizarea pe larg a programului lemne.md, 3) economisirea consumului de gaze naturale, determinate de tarifele enorme comparativ cu anii precedenți. În același timp, agenții economici și instituțiile bugetare au avut și ei o contribuție la reducerea consumului de gaze naturale. Agenții economici au înregistrat o scădere de 102,45 mln. m³ (25%), în timp ce instituțiile bugetare au înregistrat o scădere de 9,71 mln. m³ (5%) [36].

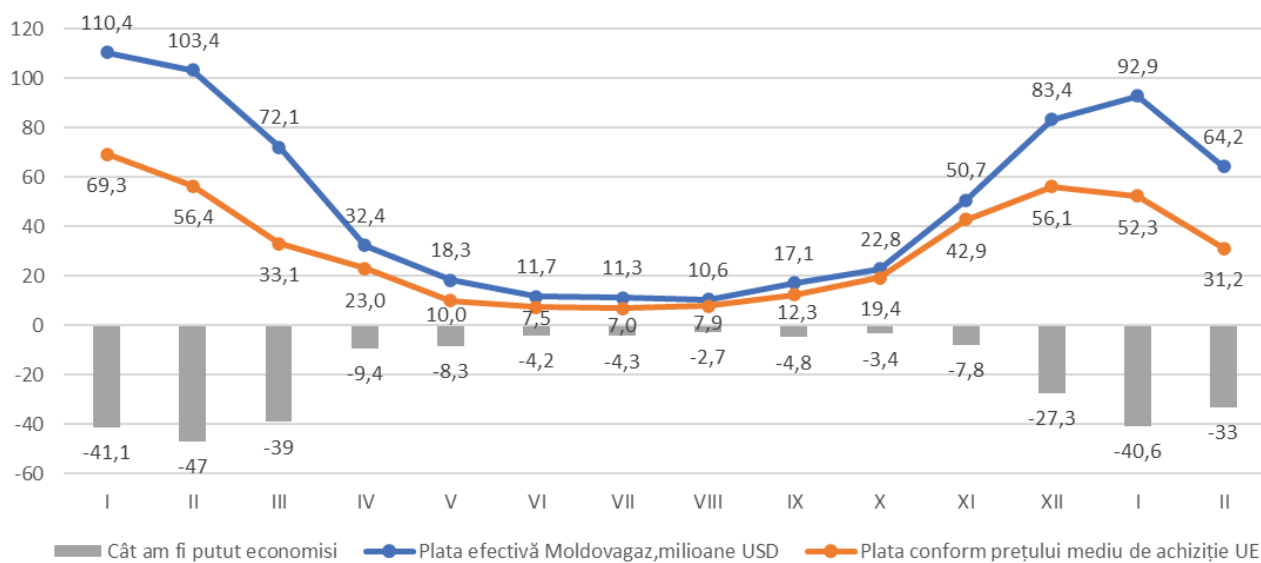
Figura 9.4. Analiza comparativă a consumului de gaze și contribuția pe categorii de consumatori la reducerea consumului total de gaze naturale în sezonul de încălzire

Notă: În a doua imagine se face comparație între sezonul de încălzire 2022/2023 față de 2021/2022. Se analizează contribuția fiecărui sector la reducerea consumului total de 409,21 milioane m³.

Sursă: Criza Gazelor, Partea II: Autoritățile au știut exact și în timp util despre reducerea consumului de gaze naturale | Veaceslav Ioniță (ionita.md)

Un alt factor care a creat o situație nefavorabilă pe piața gazelor naturale din RM, și care a stârnit discuții multiple în societate, este prețul la gaze naturale. Principalul furnizor de gaze naturale pentru Moldovagaz a devenit SA „Energocom”. Ținând cont de această situație, în RM sunt două prețuri la procurarea gazelor naturale. Prețul de import/achiziție pe care îl face Energocom, și prețul de achiziție pe care îl face Moldovagaz și care este inclus în tarif. Din ianuarie 2023, și până în februarie 2024, prețul de achiziție al gazului de către Moldova Gaz de la Energocon ar fi fost mai mare decât media europeană, deși Energocom a procurat gazul aproape la prețul mediu european. De exemplu, în luna iunie, 2023, prețul mediu european de procurare al gazelor a fost de 366 de dolari pentru o mie m³, Energocom a cumpărat cu 391 de dolari și la vândut Moldovei Gaz cu 568 de dolari. O atare situație a fost atestată până în luna octombrie, 2023 [37].

De asemenea, Energocom, în perioada iunie-octombrie, 2023, a procurat 600 mln. m³ de gaze naturale, cu 240 de milioane de dolari. Ceea ce este straniu este prețul plătit de către Moldovagaz către Energocom, de 365 de milioane de dolari la procurarea celor 600 mln. m³. O diferență de 125 de milioane de dolari. Un alt factor contradictoriu, ce ține de procurările de către Moldova Gaz, ține de situația excepțională, când a fost luată decizia de către Comisia pentru Situații Excepționale, la sfârșitul lunii decembrie 2023, prin care Moldovagaz a fost obligată ca până în aprilie, 2024, să procure gaz la prețul de 550 de euro pentru o mie, indiferent care este prețul pe piața internațională, când deja nu mai este situație excepțională, iar comisia și-a sistat activitatea în decembrie 2023. Astfel, „din ianuarie 2023, și până în februarie 2024, dacă se aplica prețul mediu european, prețul de achiziție al Energocom, RM ar fi economisit 272 de milioane de dolari” afirmă Veaceslav Ioniță [37].

Figura 9.5. Plata efectivă și estimativă pentru gaze naturale conform mediei UE, milioane USD

Sursa: <https://ionita.md/2024/03/29/144-analize-economice-criza-gazelor-date-preliminare/>

Pentru a vedea efectul gazului scump în RM am analizat accesibilitatea gazelor naturale pentru populație în sezonul de încălzire, de pe un salariu mediu net al economiei, în euro, în comparație cu alte state din regiune. Datele au fost luate de pe Eurostat pentru întregul an 2023 și am folosit conversia 1m³ =10,55 kWh, respectiv prețurile colectate vor include și taxe. Astfel, conform datelor obținute, RM are cea mai mică accesibilitate a

gazelor naturale din regiunea post-socialistă. Cu un salariu mediu pe economie în euro, cetățenii din RM pot să procure 556,4 m³ de gaze naturale, mai mică decât media pe regiunea selectată. Cea mai mare accesibilitate o au populația din Belarus și Ungaria, cu toate că un salariu mediu în Belarus este puțin mai mare decât cel din RM, dar fiind faptul că ei procură gaz ieftin au și accesibilitate mai mare.

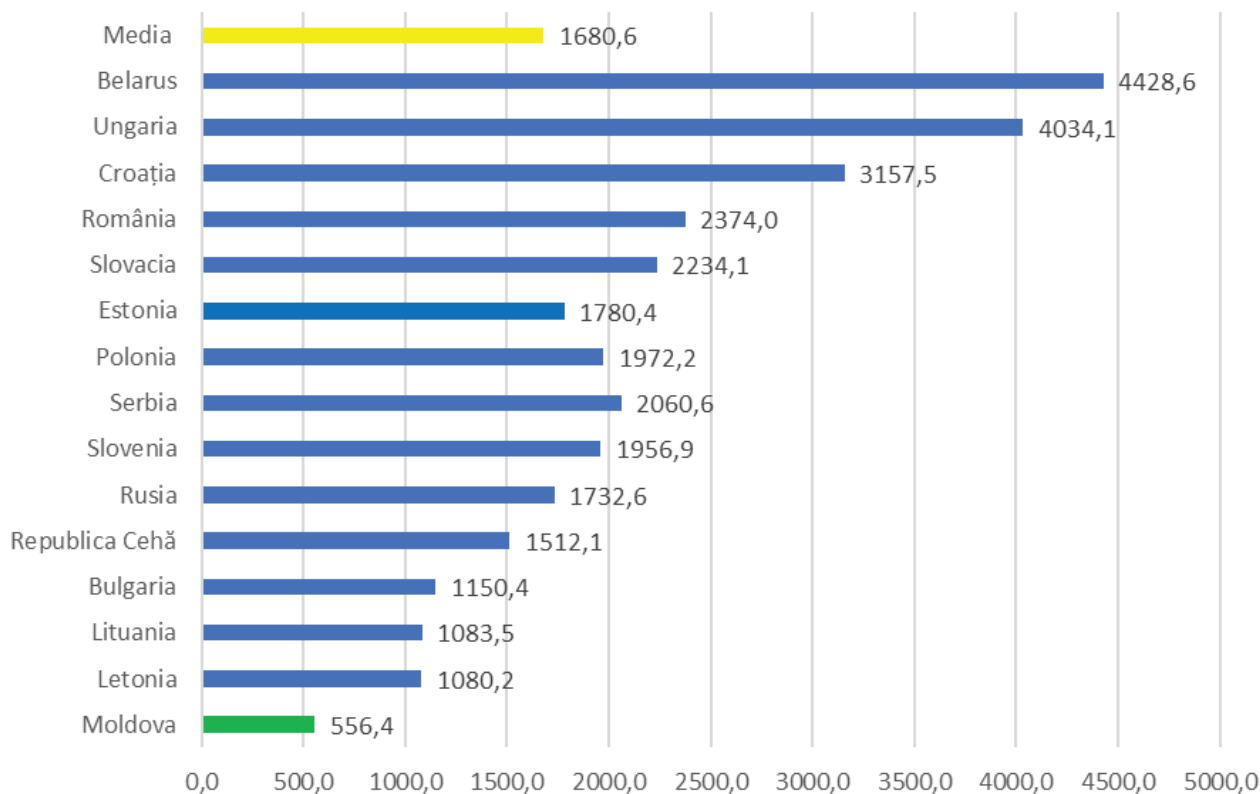

Figura 9.6. Accesibilitatea gazelor naturale pentru populație, m³

Sursa: Eurostat. Raport: Gas prices for household consumers - bi-annual data (from 2007 onwards)

9.2 Noua sursă de diversificare a procurărilor de gaze naturale

SA „Energocom” a început colaborarea cu DEPA (Compania Publică de Gaze din Grecia) în luna aprilie 2023. Anul trecut compania grecească a câștigat mai multe licitații publice de livrare a gazelor în RM, atât pentru consum curent, cât și pentru stocare în depozite. La 30 noiembrie anul trecut, SA Energocom și DEPA Commercial au semnat un Memorandum de Înțelegere, prin care își exprimau angajamentul de a intensifica cooperarea în ceea ce privește furnizarea de gaze naturale, inclusiv al gazelor naturale lichefiate. Astfel, din portul Alexandroupolis (noul terminal LNG construit în nordul Greciei), au fost procurate circa 28 mii MWh,

ceea ce constituie echivalentul a 2,6 mln. m³ de gaze. Această acțiune este un pas important pentru sporirea securității energetice [38].

Astfel, trebuie pe viitor să se pună accentul pe majorarea furnizării gazelor naturale lichefiate (LNG) care trec prin Grecia, Bulgaria și România, luând în calcul că Grecia și Turcia se pregătesc să își extindă capacitate de import de gaz natural lichefiat prin 10 terminale. Capacitatea agregată de regazificare a celor 10 terminale ar putea facilita importul a circa 110 mlrd. m³ de gaz pe an în regiune [40].

Diversificarea surselor de achiziție al gazelor naturale este un aspect important pentru asigurarea securității energetice și pentru reducerea dependenței de gazele naturale dintr-o singură țară. Atât UE cât și RM au făcut eforturi semnificative în acest sens, diversificându-și sursele de aprovizionare cu gaze naturale, reducând astfel dependența de gazul natural din FR. Prin aceste acțiuni, atât UE cât și RM își întăresc securitatea energetică și își sporesc capacitatea de a gestiona eventualele perturbări sau riscuri în aprovizionarea cu energie. Este important ca aceste eforturi să continue și să fie consolidate în viitor, asigurând o diversificare cât mai amplă a surselor de energie.

Recomandări pentru consolidarea în continuare a securității energetice a RM:

- ▶ creșterea furnizărilor de gaze naturale lichefiate atât din Grecia, cât și din Turcia, dar prin negocierea barierelor politice actuale de reglementare, care fac ca cele 4 terminale existente în Turcia să rămână inaccesibile;
- ▶ semnarea unui contract de furnizare al gazelor naturale între RM și Azerbaidjan ar putea facilita utilizarea unei alte conducte Transbalcanice pentru transportul gazului. Prin intermediul conductei TANAP (Trans-Anatolian Natural Gas Pipeline) și a interconectorului Grecia-Bulgaria, este posibil ca gazul din Azerbaidjan să fie livrat către RM, tranzitând Bulgaria și România. Această rută ar putea oferi o alternativă viabilă și sigură pentru aprovizionarea cu gaz natural în RM, contribuind astfel la diversificarea surselor de energie și consolidarea securității energetice a țării;
- ▶ să se pună accentul pe dezvoltarea infrastructurii pentru stocarea energiei regenerabile, ceea ce va determina diversifica mixului energetic, reducând dependența de gazele naturale și vulnerabilitatea populației la fluctuațiile de preț. Investițiile în tehnologii de stocare, cum ar fi bateriile de mare capacitate, ar permite utilizarea surplusului de energie din surse regenerabile în perioadele de vârf sau când producția este scăzută;
- ▶ să se pună accentul pe dezvoltarea infrastructurii pentru stocarea energiei regenerabile, ceea ce va determina diversifica mixului energetic, reducând dependența de gazele naturale și vulnerabilitatea populației la fluctuațiile de preț. Investițiile în tehnologii de stocare, cum ar fi bateriile de mare capacitate, ar permite utilizarea surplusului de energie din surse regenerabile în perioadele de vârf sau când producția este scăzută;
- ▶ crearea unei burse de gaze naturale în Republica Moldova va aduce avantaje semnificative pentru economie și consumatori. Aceasta va permite consumatorilor să-și aleagă furnizorii, stimulând competiția și reducând prețurile. Aceasta va contribui la crearea unei piețe transparente, diminuând disputele și asigurând prețuri echitabile pentru toți consumatorii, mari și mici prin faptul că vor putea negocia condiții mai favorabile pentru ei înșiși, la fel cum se întâmplă în România;

- ▶ liberalizarea pieței gazelor naturale în Republica Moldova, prin introducerea unui număr mai mare de furnizori, ar duce la o scădere a prețurilor. Astfel prin creșterea numărului de furnizori Moldovagaz nu ar mai procura gaz la prețuri mai scumpe decât pe piață de la compania Energom, așa cum se întâmplă în prezent. Acest lucru va determina stabilirea unui tarif mai echitabil pentru consumatori. De asemenea, consumatorii mari eligibili ar avea oportunitatea de a încheia direct contracte cu furnizori selectați, la tarife competitive, reducând astfel dependența lor de tarifele stabilite de Moldovagaz;
- ▶ intensificarea colaborării cu Ministerul Finanțelor pentru a asigura finanțarea și implemen-

țarea eficientă a investițiilor și programelor destinate sporirii eficienței energetice. Prin consolidarea instituțională și a capacităților autorităților publice în domeniul eficienței energetice, conform regulamentelor guvernamentale, precum și prin promovarea renovării pe termen lung a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale, se va putea realiza o creștere semnificativă a eficienței energetice și o reducere a consumului de gaze naturale;

- ▶ acordarea priorității energiei regenerabile și eficienței energetice ca bază pentru tranziția energetică curată și ecologică a țării, în conformitate cu obiectivul UE de neutralitate climatică până în 2050.

Referințe bibliografice:

1. The European Union is ready for the 2023-24 winter gas season
<https://www.bruegel.org/analysis/european-union-ready-2023-24-winter-gas-season>
2. Infrastructura pentru gaz natural lichefiat în UE
<https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/Ing-infrastructure-in-the-eu/>
3. Convert Billion Cubic Feet to Cubic Meters
<https://www.kylesconverter.com/volume/billion-cubic-feet-to-cubic-meters>
4. The United States remained the largest liquefied natural gas supplier to Europe in 2023
<https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=61483#:~:text=The%20United%20States%20was%20again,according%20to%20data%20from%20CEDIGAZ.>
5. Baseline European Union gas demand and supply in 2023
<https://www.iea.org/reports/how-to-avoid-gas-shortages-in-the-european-union-in-2023/baseline-european-union-gas-demand-and-supply-in-2023>
6. Norway Supplied Almost Half of German Natural Gas Imports During First Nine Months of 2023
<https://www.highnorthnews.com/en/norway-supplied-almost-half-german-natural-gas-imports-during-first-nine-months-2023>
7. EXPORTS OF OIL AND GAS
<https://www.norskpetroleum.no/en/production-and-exports/exports-of-oil-and-gas/>

8. Strategia Rusiei de export de gaze: adaptarea la noua realitate
<https://www.energypolicy.columbia.edu/publications/russias-gas-export-strategy-adapting-to-the-new-reality/>
9. Unit converter
<https://unit-converter.gasunie.nl/>
10. The European Union-Russia energy divorce: state of play
<https://www.bruegel.org/analysis/european-union-russia-energy-divorce-state-play>
11. Nord Stream 2 divides Germany's allies
<https://www.gisreportsonline.com/r/nord-stream-2/>
12. The EU Is Much Less Dependent On Russian Gas But Still Isn't Ready To Give It Up
<https://www.rferl.org/a/russia-natural-gas-european-union-dependence-ukraine-war/32754244.html>
13. EUROPEAN GAS FLOW DASHBOARD
<https://gasdashboard.entsog.eu/#map-flows>
14. Eurostat consumul de energie
https://ec.europa.eu/eurostat/cache/sankey/energy/sankey.html?geos=EU27_2020&year=2022&unit=KTOE&fuels=G3000_C0350-370&highlight=_&nodeDisagg=0101110001000&flowDisagg=true&translateX=-584&translateY=28&scale=1&language=EN
15. Where does the EU's gas come from?
<https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/#0>
16. Ukraine refuses to extend gas transit deal with Russia
<https://www.offshore-technology.com/news/ukraine-is-refusing-to-extend-the-gas-transit-deal-with-russia/>
17. Tunisia's energy sector can become an engine of green growth
<https://blogs.worldbank.org/en/arabvoices/tunisias-energy-sector-can-become-engine-for-green-growth>
18. North Africa's natural gas: No panacea for the EU
<https://www.gisreportsonline.com/r/natural-gas/>
19. Can Africa help solve Europe's gas supply crunch?
<https://www.woodmac.com/news/opinion/africa-europe-gas-supply/>
20. North African Renewable Energy Possibilities for Europe
<https://newlinesinstitute.org/geo-economics/north-african-renewable-energy-possibilities-for-europe/>

21. United States of America
https://energy.ec.europa.eu/topics/international-cooperation/key-partner-countries-and-regions/united-states-america_en#eu-us-liquefied-natural-gas-Ing-trade
22. Reducerea cererii de gaze în UE
<https://www.consilium.europa.eu/ro/infographics/gas-demand-reduction-in-the-eu/>
23. Consumul de gaze din UE a scăzut
<https://infocons.ro/stiri-scurte/consumul-de-gaze-din-ue-a-scazut-cu-177/>
24. Pachetul energetic III și implicațiile acestuia asupra sectorului energetic al Republicii Moldova
https://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/download/904_90582878dd-57c33d0f83242439fe76f2
25. PACHETUL TREI ENERGETIC ȘI REFORMATAREA PIEȚEI GAZELOR
<https://businessclass.md/ro/tema-nomera/pachetul-trei-energetic-si-reformatarea-pietei-gazelor/>
26. Rețelele de transport a gazelor din R. Moldova vor fi operate de către Vestmoldtransgaz, deținută de Transgaz România și BERD
<https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/retelele-de-transport-a-gazelor-din-r-moldova-vor-fi-operate-de-catre-vestmoldtransgaz-detinuta-de-transgaz-romania-si-berd/>
27. Istoria auditului datoriei la gaze a R. Moldova față de Gazprom
<https://moldova.europalibera.org/a/istoria-auditului-datoriei-la-gaze-a-r-moldova-fata-de-gazprom/32577831.html>
28. Integral. Raportul de audit al datoriilor istorice ale Moldovagaz. Sergiu Tofilat: „Consumatorii de pe malul drept nu au datorii față de Gazprom”
<https://www.zdg.md/stiri/doc-integral-raportul-de-audit-al-datoriilor-istorice-ale-moldovagaz-sergiu-tofilat-consumatorii-de-pe-malul-drept-nu-au-datorii-fata-de-gazprom/>
29. Anul Gazier 2023-2024
https://www.moldovagaz.md/pic/uploaded/docs/Anul_gazier_2023_2024.pdf
30. Prima reacție a companiei Gazprom după publicarea raportului de audit al datoriilor istorice ale Moldovagaz
<https://www.zdg.md/importante/prima-reactie-a-companiei-gazprom-dupa-publicarea-raportului-de-audit-al-datoriilor-istorice-ale-moldovagaz/>
31. Energocom a făcut publice tranzacțiile de gaze naturale realizate în ultimul an
<https://energocom.md/energocom-a-facut-publice-tranzactiile-de-gaze-naturale-raalizate-in-ultimul-an/>
32. Achizițiile de gaze naturale făcute de SA Energocom pentru sezonul rece 2023-2024
<https://energocom.md/achizitiile-gaze-naturale-facute-egc-pentru-sezonul-2023-2024/>

33. Republica Moldova are stocuri de gaze, de securitate, în România și Ucraina. Iată care sunt costurile de depozitare
<https://ew.md/industrii/23-petrol-si-gaze/223-republica-moldova-are-stocuri-de-gaze-de-securitate-in-romania-si-ucraina-iata-care-sunt-costurile-de-depozitare>
34. Costul stocării gazelor naturale în străinătate și a transportării în Moldova
<https://moldovatransgaz.md/ro/news/119>
35. Rezultatul activității întreprinderilor de gaze în anul 2023
<https://www.moldovagaz.md/pic/uploaded/docs/Activitatea-anului-gazier-2023-ro.pdf>
36. Criza Gazelor, Partea II: Autoritățile au știut exact și în timp util despre reducerea consumului de gaze naturale
[Criza Gazelor, Partea II: Autoritățile au știut exact și în timp util despre reducerea consumului de gaze naturale | Veaceslav Ioniță \(ionita.md\)](#)
37. #144 Analize Economice: Criza gazelor, date preliminare
<https://ionita.md/2024/03/29/144-analize-economice-criza-gazelor-date-preliminare/>
38. SA Energocom va importa un volum de testare cu gaze LNG din SUA
<https://energocom.md/achizitiile-gaze-naturale-facute-egc-pentru-sezonul-2023-2024-2/>
39. RAPORT privind monitorizarea securității aprovizionării cu energie electrică și gaze naturale a Republicii Moldova pentru perioada 2020-2021
https://energie.gov.md/sites/default/files/raport_privind_monitorizarea_securitatii_aprovizionarii_cu_energie_electrica_si_gaze_naturale_a_republicii_moldova_pentru_perioada_2020-2021.pdf
40. Securitatea energetică a Republicii Moldova depinde de dosarul transnistrean
<https://www.energynomics.ro/securitatea-energetica-a-republicii-moldova-depinde-de-dosarul-transnistrean/>
41. Securitatea aprovizionării cu gaze naturale în Republica Moldova
https://soros.md/wp-content/uploads/2022/07/10_Studiul-domeniul-gazelor-Avornic_final.pdf
42. Nigeria to expand natural gas production to increase exports and meet local demand
<https://oxfordbusinessgroup.com/reports/nigeria/2023-report/energy/securing-supplies-efforts-to-expand-the-role-of-gas-production-and-distribution-to-increase-exports-and-meet-domestic-demand-analysis/>
43. Supply, transformation and consumption of gas - monthly data
https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nrg_cb_gasm/default/table?lang=en
43. Natural Gas Market Annual Sector Report List
<https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-94/yillik-sektor-raporu>